

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra hudební výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Využití hudební pohádky v hudebním vývoji předškolního dítěte
Use of musical fairy tale in the musical development of a preschool child

Terezie Nosková

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Selčanová, Ph.D.
Studijní program: Specializace v pedagogice (B7507)
Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy (7531R001)

Rok odevzdání 2021

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Využití hudební pohádky v hudebním vývoji předškolního dítěte* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 23. 3. 2021

Chtěla bych na tomto místě poděkovat především vedoucí práce paní Mgr. Zuzaně Selčanové, Ph.D. za to, že mi byla po celou dobu psaní bakalářské práce nápomocná a směřovala mě správným směrem. Děkuji za její ochotu, vstřícnost, podporu a konzultace, které pro mě byly vždy velice přínosné, poučné, inspirující a obohacující. Děkuji mockrát. Dále bych chtěla poděkovat paní ředitelce Bc. Jarmile Horníkové, která mi umožnila uskutečnit hudební projekt v Mateřské škole Telč. Moje poděkování patří také učitelkám Bc. Barboře Prokopové a Dis. Martině Vojtajové ze třídy *Sluníčko*, které byly nápomocné při samotné realizaci projektu a poskytly mi svoje cenné zkušenosti z praxe a také informace o skupině dětí, se kterou jsem pracovala. Děkuji dětem: Honzíkovi, Ele, Radimovi, Vašíkovi, Vendulce, Vojtovi, Valince, Ládíkovi, Štěpánce a Šimonovi, se kterými byla radost pracovat. Mohli jsme se od sebe vzájemně mnoho naučit a inspirovat se. V neposlední řadě patří poděkování mojí rodině, která mě po celou dobu psaní této práce podporovala. Děkuji.

ANOTACE

Název práce: **Využití hudební pohádky v hudebním vývoji předškolního dítěte**

Bakalářská práce se zaměřuje na fenomén hudební pohádky a možnosti jejího uplatnění v hudebně tvořivém procesu. Představuje hudební pohádku jako prostředek k rozvíjení hudebních, pohybových, pěveckých, instrumentálních a výtvarných činností. Práce se zaměřuje na děti předškolního věku. Stručně charakterizuje jejich vývoj z hlediska rozvoje hudebních schopností. Představuje pohádku jako cestu ke kreativním činnostem.

Teoretická část je zaměřena na hudební pohádku, její funkce, porovnání s lidovou pohádkou a historický exkurz. Dále se zabývá, z hlediska hudební vývoje, stručnou charakteristikou dítěte ve věku 5 až 6 let. Ukazuje také na výchovný aspekt pohádky a kompetence, které můžeme u dítěte skrze tento hudebně dramatický žánr rozvíjet.

Praktická část práce přináší projekt hudební pohádky realizovaný v Mateřské škole Telč. Cílem práce je zrealizovat paletu činností a skrze hudební oblasti naplnit cíle všech pěti vzdělávacích oblastí *Rámcově vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV)*¹

KLÍČOVÁ SLOVA

Hudební pohádka, děti, mateřská škola, hudba, pohádka

¹ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

ABSTRACT

Title of thesis: **Use of musical fairy tale in the musical development of a preschool child**

The bachelor's thesis focuses on the phenomenon of musical fairy tales and possibilities of its application in the musically creative process. It represents a musical fairy tale as a mean to develop musical, physical, singing, instrumental and art creative activities. The work focuses on preschool children. It briefly characterizes their development in terms of the development of musical abilities. It presents a fairy tale as a way to creative activities.

The theoretical part focuses on the musical fairy tale, its functions, comparison with folk tales and historical excursion. Moreover, it explains the developmental psychology of a child aged 5-6 years and the specifics for a given age, especially in terms of musical development. It also points to the educational aspect of the fairy tale and competence, which can be developed in the child through this musically dramatic genre.

The practical part reveals the project of a musical fairy tale, which was carried out in the Kindergarten Telč. The goal of the work is to demonstrate variety of activities and through the music areas to fulfill goals of all five educational areas of the Framework Education Programme for Preschool Education (FEP PE).

KEY WORDS

Musical fairy tale, children, kindergarten, music, fairy tale

Obsah

ÚVOD	8
1 TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1 Hudební pohádka a její funkce	9
1.2 Srovnání lidové a hudební pohádky	11
1.3 Historický a psychologický aspekt pohádky	13
1.4 Výchovný aspekt pohádky u dítěte předškolního věku	16
1.5 Charakteristika dítěte předškolního věku	18
1.6 Hudební výchova a její vazba na RVP PV.....	19
2 PRAKTICKÁ ČÁST.....	23
2. 1 Úvod k praktické části	23
2. 2 Cíl a předpoklady výzkumu	23
2. 3 Charakteristika výzkumného vzorku	25
2. 4 Metody výzkumného šetření	26
2. 5 Organizace výzkumu	27
2. 6 Hudební projekt <i>Jak sluníčko obarvilo vesničku</i>	27
2. 6. 1 Cíl, záměr projektu	27
2. 6. 2 Plánování projektu formou myšlenkové mapy	29
2. 7 1. část projektu <i>Jarní probuzení</i>	31
2. 7. 1 Průběh aktivit 1. projektového bloku <i>Jarní probuzení</i>	31
2. 7. 2 Reflexe 1. projektového bloku	39
2. 8 2. část projektu <i>Černobílá vesnice</i>	42
2. 8. 1 Průběh aktivit 2. projektového bloku <i>Černobílá vesnice</i>	42
2. 8. 2 Reflexe 2. projektového bloku	47
2. 9 3. část projektu <i>Mé jméno je Můra</i>	49
2. 9. 1 Průběh aktivit 3. projektového bloku <i>Mé jméno je Můra</i>	49
2. 9. 2 Reflexe 3. projektového bloku	55
2. 10 4. část projektu <i>Pestrobarevní motýlci</i>	58
2. 10. 1 Průběh aktivit 4. projektového bloku <i>Pestrobarevní motýlci</i>	59
2. 10. 2 Reflexe 4. projektového bloku	62
2. 11. 5. část projektu <i>Dobro vítězi nad zlem</i>	64

2. 11. 1 Průběh aktivit 5. projektového bloku <i>Dobro vítězi nad zlem</i>	65
2. 11. 2 Reflexe 5. projektového bloku	74
3 EVALUACE, SHRNU TÍ PROJEKTU	78
3. 1 Verifikace předpokladů výzkumu	79
ZÁVĚR	81
Seznam použité literatury	82
Seznam použitých informačních zdrojů	83
Seznam příloh	84

ÚVOD

Cílem bakalářské práce je seznámit děti předškolního věku s fenoménem hudební pohádka a zrealizovat širokou škálu tvořivých činností hudebních, pohybových, dramatických, výtvarných aj. Prostřednictvím hudební pohádky a uskutečněných aktivit je snahou naplnit všechny vzdělávací oblasti *RVP PV*.² Skrze uskutečněné hudebně pohybové, instrumentální, pěvecké aktivity a poslechu hudby je podpořen hudební vývoj předškolního dítěte.

Proč byla zvolena právě hudební pohádka? S pohádkou se setkává během svého života prakticky každý člověk. Tento hudebně dramatický žánr, který spojuje literární pohádku s hudbou, slouží jako vhodný nástroj pro komplexní, harmonický rozvoj dítěte. Hudební složka pomáhá dokreslit situace, děj, zvraty a působí také na city a emoce dětí. Funkce pohádky je výchovně vzdělávací, předává jim morální hodnoty a učí je pravidlům, která jsou nastavena ve společnosti. Ovlivňuje také psychiku dítěte a dává velký prostor pro představivost a rozvoj kreativity dítěte. Děti se dostávají do světa nadpřirozených postav a zvířat, která mají lidské vlastnosti. Je zde jasně daná hranice dobra, které vítězí nad zlem. Tento specifický žánr přímo vybízí k propojení hudebního, dramatického a výtvarného oboru. Všechny tyto faktory mě vedly a motivovaly k tomu, abych s předškolními dětmi uskutečnila hudební projekt v mateřské škole. Nabrala jsem nové poznatky v praktickém využití mezi jednotlivými obory. Při nacvičování jsem pozorovala děti, jejich chování a reakce na nejrůznější pokyny. Získala jsem spoustu nových informací a zkušeností, které mě obohatily.

Bakalářská práce by měla sloužit jako inspirace a vodítko pro učitele, jak lze s hudební pohádkou nakládat a pracovat. Je zde ukázáno, jak mohou pohádkové příběhy navodit prostor pro velké množství činností a aktivit, které lze s dětmi uskutečnit.

² *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Hudební pohádka a její funkce

Pod pojmem hudební pohádka si většina lidí představí zhudebněný text s doprovodem, což může být velmi zavádějící. Hudební pohádka lze považovat za jeden z nejvhodnějších nástrojů, jak dětem přiblížit zábavným a poutavým způsobem svět hudby. Umožňuje širokou škálu tvořivých, hudebních, pěveckých a jiných činností, které se v praxi dají i s dětmi předškolního věku uskutečnit.

V hudební pohádce se může prolínat mluvené slovo, tedy vyprávění příběhu s hudebním doprovodem a je zde velký prostor pro improvizaci. Díky hudebně výrazovým prostředkům hudební pohádky, které prokládají mluvené slovo, se posouvá struktura pohádky do dalších významových rovin. To je jeden z faktorů, který odlišuje tradiční lidové pohádky od pohádek hudebních.

Skrze hudební pohádky je možné uskutečnit velké množství hudebních aktivit a seznámit děti nenásilnou, hravou formou s odbornými hudebními termíny a jevy. Hudebně dramatický žánr svými charakteristickými črty na děti umělecky působí, ovlivňuje jejich vkus a vnímání hudby. Pohádka inspiruje, motivuje a vede ke kreativě a touze po objevování nových věcí. Děti tak mohou pronikat do hudby způsobem, který je pro ně přijatelný a srozumitelný. Při správném uchopení tohoto specifického žánru je možné naplnit všechny *vzdělávací cíle*, které jsou uvedeny v *RVP PV*³, směřovat k rozvíjení *klíčových kompetencí* a harmonicky rozvíjet osobnost předškolního dítěte.

Hudební pohádka je určena všem dětem předškolního a mladšího školního věku. Najdou se ale i starší děti nebo rodiče, kteří se k pohádkám a jejich kouzelným příběhům rádi vrací a spolu s nimi ve vzpomínkách také do svých dětských let a mládí.

Tuto pohádku řadíme mezi literárně hudebně-dramatický žánr. Hudební pohádky z knížky *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního věku a mladšího školního věku*,⁴ ze které jsem čerpala při realizaci hudebního projektu, jsou zaměřeny na hudební rozvoj dítěte. „*Pohádka není pravda ani lež. Pohádka je fantastický příběh, jehož fabule (souhrn popsanych událostí) je ověřena generacemi posluchačů a později čtenářů*

³ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

⁴ ANDRIANTSARAZO, Erica et al. *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního a mladšího školního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020. 169 s. ISBN 978-80-7603-181-4.

i diváků. Opakovanou interpretací se příběh ustálil v optimální podobě, která obvykle nepostrádá napětí a v níž nacházíme jistotu, že nakonec i přes mnohé útrapy a nástrahy dobro zvítězí na zlem, dobré skutky budou po zásluze odměněny a zlé potrestány, stejně jako dobrý člověk dosáhne štěstí a zlý upadne do záhuby, pokud mu není dána možnost nápravy, což obvykle není.“⁵

Pohádka plní u předškolního dítěte několik funkcí: má výchovný charakter, psychologický dopad, učí děti morálním hodnotám, podporuje rozvoj představivosti a fantazie a plní v životě dítěte nezastupitelnou funkci. Především morální hodnota je velmi důležitá a potřebná v předškolním věku. Pohádka slouží jako prostředek k rozvíjení dětské tvořivosti. Skrze ni je možné dát do života dítěte řád, smysl a učít děti rozpoznávat dobro, které je odměněno a zlo, které bývá nakonec potrestáno. Pohádka tak posiluje víru v dobrý konec. *„Základní funkcí pohádek je vnést smysl a řád do dětem původně nesrozumitelného, skoro chaotického světa, do světa, jemuž děti, obzvláště v době předškolní, nemohou plně rozumět. Dát smysl tomu, co se děje kolem, je v dětství někdy úkol obtížnější než například v dospělosti.“⁶*

Nejen pohádka, ale i hudba má svoje pravidla a řád. Každá píseň má svůj rytmus, určitou tóninu, dodržují se v ní rytmické hodnoty (pomlky, délky not). V notách můžeme najít fráze, generál bas, který vychází z principů harmonie a kontrapunktu, dále dynamiku, předznamenání, takty, ozdoby (trylky, nátryly), atd. Tento určitý řád při komponování vytváří charakteristickou hudební řeč skladatele. Rovněž ostatní složky, které se podílejí na realizaci hudební pohádky (taneční, výtvarní) postupují dle určitého řádu. Dodržování těchto pravidel působí jako výchovný moment pro děti při realizaci hudební pohádky.

Kdyby v hudbě a pohádce nebyl řád a pravidla, vznikl by chaos a zmatek. V životě každého člověka můžeme najít jeho rytmus a řád, který se během života mění s tím, jak člověku přibývají léta. V přírodě můžeme také najít období, která se opakují – jaro, léto, podzim, zima, dále rytmus dne a noci a opakující se svátky a tradice. Srdeční tep člověka má také svůj rytmus. Řád a rytmus je v životě důležitý a nepostradatelný, bez kterého se nelze obejít.

⁵ ŠVEJDOVÁ, H., SVOBODOVÁ, E. *Metody a techniky dramatické výchovy v MŠ*. Praha: PORTÁL, 2011, s. 107-108. ISBN 978-80-262-0020-8.

⁶ ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek*. Praha: Albatros, 1990, s. 7. ISBN 80-00-00060-1.

Hudební pohádku lze chápat také jako prostředek k poznání, komunikaci a socializaci. Pro děti je to přirozená cesta, kdy se učí poznávat sami sebe, svoje kamarády, společnost, pravidla a fungování světa. Důležité je smyslové vnímání. Čím více smyslů dítě zapojí, tím přesnější obraz o světě a věcí kolem sebe dostane. Skrze zážitky, prožitkové učení a praktické zkušenosti je dítě lépe schopno zpracovávat informace a rychleji se učí, než kdyby se jim dostalo složitého racionálního popisování faktů a argumentací, proč jsou věci tak, jak jsou.

Prostřednictvím uskutečněných činností, které jsou realizované v hudebním projektu se děti učí komunikovat, vycházet s druhými kamarády, ale také naslouchat názorům druhých a dívat se na věci z jiného úhlu pohledu. I samotné působení pohádky, když děti poslouchají napjatě příběh, v nich vyvolává určité emoce, různé pocity, nálady, dojmy a rozvíjí se neverbální projev osobnosti dítěte. Pohádku lze vnímat jako cestu k řešení problémů, které v komunikaci mezi lidmi často vznikají. Děti si mohou vzít ponaučení pro sebe do života a učí se tím, jak problémům předejít a vyhnout se jim.

Nemalou roli při realizaci hudební pohádky hraje osobnost pedagoga, který by měl dětem ukazovat cestu k objevování umění, hudby, přirozeně je vést a pracovat s dětským potenciálem. Při správném uchopení celého projektu může dítěti rozšiřovat obzory a navádět je k bezprostředímu objevování, poznávání a motivovat je i svým osobním zápallem pro hudbu. Je důležité vybírat vhodné činnosti vzhledem k tématu příběhu pohádky a brát ohled na věk skupiny předškolních dětí a jejich individuální potřeby.

1. 2 Srovnání lidové a hudební pohádky

Pohádka je literární žánr, epický útvar lidové slovesnosti určený především pro děti předškolního a mladšího školního věku. „*Není pochyb o tom, že kolébkou pohádek je lidová ústní tvorba, třebaže jediný důkaz o jejich existenci a zároveň možnost jejich poznání poskytuje písemnictví.*“⁷ Lidová slovesnost se tedy šíří hlavně ústním podáním, bez pomoci písma.

Pohádky řadíme do folklorní slovesnosti. Pro folklor je typická kolektivnost, kdy se musí na díle všichni kolektivně shodnout. Vychází z potřeby společenství autenticky sdílet

⁷ ŠMAHELOVÁ, H. *Návraty a Proměny*. Praha: Albatros, 1989, s. 9. ISBN 13-864-89.

zážitky, zkušenosti, myšlenky, postřehy a rituály z běžného i duchovního života. Folklorní tvorba odpovídá rozličným potřebám společnosti vyjadřovat a sdílet svůj život. Typicky se u příběhů vyskytuje anonymita, což znamená, že autor díla není známý. Tvůrci pohádek si pomocí ústního předávání vkládali do pohádky svoje přání, tužby, myšlenky, názory, a životní postoje. Folklorní díla obsahují prvky tradice a regionu, jsou zde obsažená místa typická pro danou oblast. Dílo je závislé na tom, jestli se bude dále opakovat, předávat a sdílet. Folklorní útvar přežívá díky zájmu a velké oblíbenosti u generací, skupin vypravěčů a posluchačů.

„*Jádrem původní lidové pohádky je vymyšlený (fantastický) příběh s nereálným dějem, postavami a prostředím*“⁸ Lidová pohádka bývá označována také jako báchorka a patřila nejdříve dospělým. Postupně se však svým literárním vývojem a adaptací přesunula hlavně k dětským posluchačům a stala se pro ně základním prozaickým útvarem. Jedná se o příběhy, mnohdy i skutečné, které se ústní lidovou slovesností šířily, předávaly a různým způsobem obměňovaly z generace na generaci po celá staletí. Pohádka vždy umožňovala i improvizace a různé varianty příběhů.

U hudební a lidové pohádky můžeme najít velké množství společných znaků. Ve *Velké dětské encyklopedii* je charakteristika pohádky stručně shrnuta: „*Pohádka je vyprávění, kde se skutečný svět mísí s nadpřirozeným.*“⁹ *Encyklopedie literárních žánrů* uvádí pohádku jako: „*(...) zábavný, zpravidla prozaický žánr folklorního původu s fantastickým příběhem.*“¹⁰ Pro pohádku je charakteristické, že v ní vystupují nadpřirozené postavy (např.: víly, vodníci, čarodějnice, kouzelníci, aj.). Vyskytují se zde stereotypní formule. Děti si pravidla pohádky neosvojují přes definice, ale pomocí příkladů, aby si je mohly lépe zapamatovat.

Obsahem lidových pohádek, stejně jako u hudební pohádky, je určité poselství nebo myšlenka, která se dětem předává formou. Ta musí být pro dětské chápání světa srozumitelná. Má jasnou fabuli, polarizaci dobrého a zlého, zápletky, rozuzlení, a také krásný jazyk. Děti se chtějí s kladnými postavami a hrdiny ztotožňovat. Vžívají se

⁸ TOMAN, J.: *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: PF JU, 1992, s. 64. ISBN 80-7040-055-2.

⁹ BŘEZINOVÁ, I. heslo Pohádka. In: *Velká dětská encyklopedie*. (BŘEZINOVÁ, I., ed.). Praha: Fragment, 2002, s. 144. ISBN 80-7200-673-8.

¹⁰ MOCNÁ, D. heslo Pohádka. In: *Encyklopedie literárních žánrů*. (MOCNÁ, D. a PETERKA, J., eds.). Praha: Paseka, 2004, s. 476. ISBN 80-7185-669-X.

do těchto rolí a formují tak svůj vlastní charakter. Dítě si vybírá dobro, dává mu přednost, protože samo chce být dobré. Chce se svému hrdinovi co nejvíce podobat. Tento umělecký útvar také pomáhá dítěti se zorientováním v chaotickém, složitém světě lidí a vztahů. Pohádka se stala základním materiálem k dramatizaci, divadlu a dramatické hře či improvizaci.

Jak už bylo zmíněno v podkapitole *1. 1 Hudební pohádka a její funkce*, hlavním znakem, který odlišuje hudební pohádku od té lidové je její hudební složka a hudebně výrazové prostředky, které posouvají její význam. Hudba v hudební pohádce podtrhává a umocňuje význam slova. Zvyšuje dějové napětí a dotváří nálady. Často bývá zvykem, že u kladných postav je hudba veselá, rychlá, odlehčená a obvykle zní durové tóniny. U záporných postav je celý hudební podtext většinou v molových tóninách. Slovo upřesňuje hudební obsah. Pomáhá lépe pochopit autorův záměr a porozumět hudební řeči. U spojení hudby a slova bývá hudební složka doplněna hudebním námětem, který se tak stává obsahovým základem děje.

Symbiózou hudby a děje v hudební pohádce se vytváří výchovně vzdělávací jednota. V dětech se probouzí smysl pro dramatičnost, muzikálnost, rozvíjí se tvořivá stránka osobnosti dítěte. Náročnost hudební pohádky se volí s ohledem na věk dítěte. Hudební pohádku mohou hrát samotné děti nebo ji hrají dospělí pro děti. Na rozdíl od tradiční lidové pohádky působí na děti více po stránce estetické svým hudebním vyjádřením, prostředky a jevy. Důležité je dát dětem dostatek prostoru, aby mohly vnímat hudbu všemi smysly a nasávat atmosféru příběhu. Při zapojení učitele do pohádky, byť i jen malou rolí, vzniká mezi dítětem a učitelkou partnerský vztah. Projevuje se důvěrou dítěte k dospělé osobě. V případě potřeby může učitel jemně do děje vstupovat, zasahovat a korigovat celý průběh pohádky.

1. 3 Historický a psychologický aspekt pohádky

Z historického hlediska nemůžeme s jistotou určit, kdy a kde přesně pohádka vznikla. Říká se, že příběh je starý jako lidstvo samo. Potřeba a touha vyprávět příběhy je silně zakořeněno v lidském pokolení. Nejstarší zmínky pohádkových prvků najdeme ve starověkých mýtech předního východu a v obsáhlých epických textech a v antických textech. Historický vývoj pohádky probíhá tedy již od starověku a některá tradovaná

vyprávění mohou být až 6000 let stará. Základy evropské pohádky najdeme ve staroindickém eposu a ve staroegyptské literatuře.

Příběhy dokáží oslovit člověka daleko více než holá fakta, protože dávají prostor pro fantazii, umožňují ztotožnit se s hlavními hrdiny a přináší určité poznání. V člověku probouzí emoce, empatii a smysl pro spravedlnost. Jsou nám také blízké proto, že je více prožíváme a žijeme. Pohádkový příběh je plný zápletek, rozuzlení a střídají se v něm různé postavy (reálné nebo nadpřirozené). Některé příběhy jsou s člověkem na zemi po celá staletí nebo i tisíciletí. Postupně se časem proměňovaly na báje, legendy, pověsti a pohádky.

Pohádka se šířila ústní lidovou slovesností z generace na generaci od nepaměti. Lidová vyprávění se postupem času začala zapisovat sběrateli lidových pohádek do sbírek, díky kterým si je můžeme přečíst i v dnešní době. Mezi významné sběratele pohádek řadíme: bratry Grimmové, B. Němcovou H. CH. Andersena nebo K. J. Erbeny. V českém prostředí sahají první zmínky o umělé pohádce do 14. století. Do 18. století byla pohádka součástí sbírek (knížek lidového čtení, legend, pověstí a bajek). K velkému rozvoji sběratelské činnosti docházelo v období národního obrození. Jako první český sběratel a vydavatel pohádek byl Jakub Malý. Vytvořil sbírku *Národní České pohádky a pověsti*. Pohádka se stala součástí literární historie národního i světového písemnictví, byla předmětem folkloristického bádání.

Sbírání pohádkových příběhů a přirozený zájem o pohádky vedl k otázkám, které směřovaly k výkladu, vzniku a původu pohádky. Teorie původu a vzniku pohádek sleduje srovnávací folkloristika. Podle knihy *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*¹¹ existuje několik směrů a teorií, které definují, jakým způsobem pohádky vznikly – teorie mytologická, antropologická, migrační a historicko-geografická.

Jisté prvenství drží teorie mytologická, kdy na počátku 19. století vydali bratři Grimmové *Pohádky pro děti a domov*. Díky vynikající znalosti německé literatury, mytologie a jazyka položili základ adaptaci lidových pohádek a pohádkovému bádání.

¹¹ ČEŇKOVÁ, J. a kol. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. 171 s. ISBN 80-7367-095-X.

Jako zástupce z českých autorů lze zmínit K. J. Erbena. Mytologická pohádka je chápána jako tradiční pohádkový příběh, který není omezen časově, ani není určen místně. Tyto pohádky vznikaly téměř ve všech kulturách a i přes velké vzdálenosti a kulturní odlišnosti mají stejné charakteristické znaky a obdobné typy hrdinů. Společné obsahy v pohádkách nazval švýcarský psycholog C. G. Jung archetypy – jako obsahy kolektivního nevědomí. Archetypy lze nazvat jako vrozené šablony, postavy nebo pravzor, které jsou ověřeny tradicí a pomáhají člověku utvářet myšlení, fantazii i prožívání. Představují postavu nebo samotný příběh. Mají zásadní vliv na výchovu dítěte. Zahrnují psychickou zkušenost generací lidstva.

Antropologická teorie říká, že pohádka vychází z primitivních náboženských rituálů, výročních, animistických kultů a prastarých mýtů. Antropolog C. Lévi-Strauss tvrdí, že mýtus a rituál jsou dvě těsně spojené formy, které mají k sobě blízko. Titul působí na úrovni jednání a mýtus na úrovni pojmů. Antropologický přístup pohádky sleduje spojitosti mezi pohádkou a dávnými obřady a rituály, které umožňují přenos hlavních existenciálních zkušeností národa či kmene. V pohádce můžeme tyto rituály, obřady a dávné symboly najít a postupně odhalovat jejich význam v kontextu výchovy žáků.

Migrační teorie prosazuje myšlenku, že se pohádky stěhují od národa k národu a každé nové prostředí je nějakým způsobem formuje. Jako stoupence lze uvést francouzského badatele E. Cosquina. Podle této teorie pocházejí pohádkové příběhy z jednoho geografického zdroje, pravděpodobně z Neue, odkud se začaly postupně šířit ve 12. a 13. století do evropského prostředí.

Na přelomu 19. a 20. století se objevuje finská historicko-geografická teorie, která pohádkovou pravlast rozšiřuje i na jiné národy (př. arabské národy, Egypt).¹² Severští, finští badatelé S. Thompson a A. Aarne shromáždili spolu se svými kolegy velký fond pohádkových látek a jejich různých variant a sestavili katalog pohádkových syžetů. Uvedené teorie úzce navazují na psychologickou stránku pohádek a poukazují na přirozený vliv pohádky na morální vývoj dítěte. Během celé lidské historie dětský duševní život kromě přímých zkušeností v rodině spočíval na pohádkách. Byly hybnou

¹² ČEŇKOVÁ, J. a kol. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. 171 s. ISBN 80-7367-095-X.

silou socializace dítěte. „*Ani film, gramofonová deska, televizní inscenace nebo divadelní představení klasických pohádek v sobě neobsahují ony zcela základní psychologické vazby, které vznikají vyprávěním a nasloucháním, ony šťastné chvíle spolubytí, během nichž mezi slovem dospělého vypravěče a představivostí dítěte se napíná neviditelná šňůrka vzájemnosti, na kterou vyprávění navléká jemné korálky slov.*“¹³ Kouzlo pohádkových příběhů má v dětském světě velký psychologický význam.

1. 4 Výchovní aspekt pohádky u dítěte předškolního věku

Pedagogika vnímá pohádku jako silnou zbraň v rukou učitelů pro výchovné působení na děti předškolního věku. Z výchovného hlediska jsou pohádkové příběhy jedním z nejvhodnějších nástrojů, jak dětem předat morální hodnoty a učit je pravidlům slušného, vhodného chování ve společnosti lidí. Na konkrétních situacích a charakterech jednotlivých postav lze ukazovat dobré a špatné vzorce chování a z nich vyplývající ponaučení, která si děti pro sebe odnášejí.

Pohádku můžeme vnímat jako výchovnou v těchto třech základních složkách: slovesná, interpretační a hudební. Mluvené slovo nebo zpěv na děti umělecky působí a předává jim dějový základ pohádky, který poskytuje velké, nové možnosti tvůrčích aktivit. Dětem se hudební složka předává způsobem, který je pro ně přijatelný a srozumitelný. Pomocí hudby zprostředkováváme dětem hudebně výrazové prostředky, jevy a motivujeme je k pestrým hudebním aktivitám.

*„Pohádka postupuje způsobem, který je v souladu s myšlením dítěte a s jeho zkušeností se světem, a proto je pro ně přesvědčivá. V pohádce dítě nalezne mnohem větší útěchu, než když se je snaží utěšit dospělý na základě rozumových úvah a stanovisek. Dítě věří tomu, co pohádka vypráví, protože její pohled na svět se shoduje s jeho“*¹⁴ Díky pohádce se může dítě poučit a sbírat z ní zkušenosti, poznávat různé situace, charaktery a jednání lidí. Dítě poznává druhé, jak fungují pravidla ve společnosti a tresty, které hrozí při jejich nedodržování. Dochází tak k rozvíjení a formování dětské osobnosti.

Pohádka je vhodný nástroj k tomu, aby si dítě předškolního věku začalo pěstovat pozitivní vztah k literatuře, k příběhům, různým typům ilustrací a učilo se naslouchat.

¹³ ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek: kouzlo vyprávěného slova*. Praha: Portál, 2019, s. 8–9. ISBN 978-80-262-1434-2.

¹⁴ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek*. Praha: NLN, s.r.o., 2000, s. 47. ISBN 80-7106-290-1.

V dnešní době, kdy jde technika velmi rychle dopředu, už existují audioknihy, čtečky, apod. Je proto důležité, aby děti měly přístup ke klasickým, vázaným knihám, se kterými můžou manipulovat, půjčovat si je mezi sebou a společně prohlížet obrázky knížky. Stále by se mělo upřednostňovat a zachovávat předčítání příběhů v mateřských školách před pouštěním namluvené pohádky z rádia či jiných technických zařízení. Nic nemůže dětem nahradit autentické, živé slovo, ani namluvený příběh v rádiovém vysílání, ani pouštění animovaných či jiných filmových pohádek.

Hudební pohádka je rovněž dobrým prostředkem k posilování pozornosti. Při jejím soustavném pěstování se může zásadně přispět a pomoci ve výchově dítěte. Schopnost udržet pozornost a soustředit se po delší dobu je základním předpokladem úspěšnosti v jakékoliv činnosti i v dospělém věku. Proto je na místě začít se zdokonalováním této schopnosti co nejdříve, tedy již v předškolním věku. Dítě je jako houba, která do sebe nasává informace ze svého okolí a nabyté zkušenosti a schopnosti se dále projeví v dospělém věku.

Většinou se děti ztotožňují s hlavními, kladnými hrdiny pohádky, kteří jsou zobrazováni jako hlavní protagonisté děje a do této role se vžívají. Tato kladná postava ukazuje, jak se chovat morálně správně. Děti mají bujnou fantazii a představují si, jak vítězí nad drakem, jak létají na koštěti, jak se z nich stali krásní princové, princezny, chytrí žáci, vzdělaní učitelé, moudří starci, udatní rytíři nebo silní bojovníci. Postavy fungují na principu protikladu, kdy kladní hrdinové k sobě mívají automaticky záporný protějšek.

Děti si vytváří k postavám určitý vztah. Mohou to být sympatie, kdy se jim líbí chování a určité projevy postavy, nebo antipatie, při kterých s postavou nesouzní z morálních nebo jiných důvodů. Často už samotná jména vzbuzují v dětech kladné nebo záporné emoce (např.: Popelka, Večernice, Dlouhý, Široký a bystrozraký, Zlatovláska, Růženka, Děda Vševěda, atd.). Některé postavy jsou v kultuře společnosti tak zažité, že se od nich odvozují povahové a charakterové vlastnosti určitých lidí. (např.: Achillova pata, donchuanství, šalamounský rozsudek, sisyfovská práce, atd.).

Skrze pohádku se plní přání a tužby dětských srdcí. Zároveň může být i cestou k řešení životních situací a problémů, ve kterých se dítě aktuálně nachází. Pohádka dává dětem víru a naději v lepší svět a spravedlnost, která na konci příběhu vyjde najevo. Zlo je vždy potrestáno, dobro je odměněno a vítězí. „*Pohádka, aniž by cokoliv vyžadovala,*

*uklidňuje, dává naději do budoucnosti a slibuje šťastný konec. Proto ji Lewis Carrol nazývá darem lásky, ...*¹⁵

1.5 Charakteristika dítěte předškolního věku

Předškolní věk dítěte má svá specifika. Proto byla v praktické části bakalářské práce zvolena jako výzkumný vzorek skupinu dětí ve věku 5. až 6. roku. Toto období je náročné. Na děti jsou kladeny poměrně vysoké nároky, jelikož se připravují na vstup do školy. Zároveň je to pro ně poslední rok, kdy pobývají v mateřské škole.

Na dítě se zvyšují nároky v oblasti rozumové, intelektuální, emocionální, senzomotoriky, dále je kladen důraz na soustředění, pozornost, sebeovládání, pečlivost a svědomitost. Záleží také na okolnostech a faktorech, které mohou přispět k tomu, aby bylo dítě řádně připraveno na vstup do první třídy a ukončilo tak jednu etapu svého dosavadního života. Kromě mateřské školy hraje velkou roli sociální prostředí rodiny, ze kterého dítě vychází.¹⁶

Hudba je v předškolním období pro dítě významným faktorem, který je zdrojem nezastupitelných zážitků. „*Hudba je bezednou pokladnicí, ve které nalezneme rozmanité šperky, jimiž lze ozdobit jakoukoli situaci v lidském životě, zkrášlit všední okamžiky, zvýraznit velké příležitosti či zjemnit trpké chvíle.*“¹⁷ Dokáže člověka obohatit, kultivovat a rozvíjet jeho hudební dovednosti a schopnosti.

Zpěv lze považovat za zcela přirozený projev dítěte, proto je píseň důležitým prostředkem hudební výchovy v mateřské škole. Se zpěvem a poslechem hudby je vhodné začít co nejdříve. Zpívání pomáhá rozvoji řeči, rozšiřuje slovní zásobu dítěte a je přirozenou cestou k rozvíjení hudebních schopností dítěte. „*Má-li dítě čistě zpívat, musí se naučit nejprve soustředěně naslouchat, a to jak zvukům, tónům přicházejícím z vnějšku, tak i svému hlasu, jímž na zvukové podněty reaguje. Při trpělivém vedení a vhodné vivaci*

¹⁵ BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek*. Praha: NLN, s.r.o., 2000, s. 28, 29. ISBN 80-7106-290-1.

¹⁶ Oddíl 1. 5 (Charakteristika dítěte předškolního věku) přináší stručnou charakteristiku daného období. Více o vývojové psychologii dítěte předškolního věku viz např. *Vývojovou psychologii: dětství, dospělost, stáří* od M. Vágnerové.

¹⁷ KOUTSKÝ, J. *Didaktika hudební výchovy na 1. stupni*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008, s. 118. ISBN 978-80.7372-372-9.

se však tomu mohou naučit. Je třeba zvolit metody přiměřené dětskému vnímání a úkoly dávkovat po malých, pro dítě splnitelných krocích.“¹⁸

Píseň dokáže sblížovat a družit děti, vychovává a učí je lásce k domovu, vlasti i přírodě. S nejmladšími dětmi se začíná pěveckými činnostmi jednoduchou rytmizací a melodizací slov. Do hudebních činností se zařazují jednoduché verše, říkadla, která si prozpěvují říkadlovou metodikou. Pomocí melodie se děti učí sluchem poznávat písně. Sluchem se rozvíjí hudební paměť, představivost i pozornost.

Jako důležitý faktor, který nelze v tomto období opomenout je hra, kterou se naplňují potřeby dítěte. Je součástí zdravého vývoje a seberealizace dítěte. Skrze hru dítě poznává sebe, druhé a okolní svět. Utváří se jejich vztah nejen ke svým vrstevníkům, ale i k dospělým osobám. Hra vede k poznávání, nabývání nových zkušeností a znalostí. Dochází k upevnění již nabytých schopností a získávání charakterových vlastností.

1. 6 Hudební výchova a její vazba na RVP PV

Hudební výchova má v předškolním vzdělávání svoje nezastupitelné místo, přesto však není v rámci *RVP PV*¹⁹ blíže specifikována jako samostatná vzdělávací oblast. Když však hlouběji pronikneme do samotného obsahu *RVP PV*²⁰, dojdeme ke zjištění, že hudební oblasti, kterými jsou pěvecké aktivity, hudebně pohybové činnosti, instrumentální činnosti a poslech zpěvu a hudby naplňují cíle všech pěti vzdělávacích oblastí, kterými v *RVP PV*²¹ jsou:

1. Dítě a jeho tělo (oblast biologická)
2. Dítě a jeho psychika (oblast psychologická)
3. Dítě a ten druhý (oblast interpersonální)
4. Dítě a společnost (oblast sociálně-kulturní)
5. Dítě a svět (oblast environmentální)²²

¹⁸ RAKOVÁ, M., ŠTÍPLOVÁ L., TICHÁ A.: *Zpíváme a nasloucháme hudbě*. Praha: Portál, 2009, s. 9. ISBN 978-80-262-1081-8.

¹⁹ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž, s. 14.

V rámci výše uvedených hudebních oblastí jsou rozvíjeny tyto klíčové kompetence:

1. kompetence k učení
2. kompetence k řešení problémů
3. kompetence komunikativní
4. kompetence sociální a personální
5. kompetence činnostní a občanské²³

V oblasti *Dítě a jeho tělo* ovlivňují hudební aktivity u dítěte správné držení těla, rozvoj motoriky a také jeho dovednost relaxovat. Dítě se učí správně dýchat, je rozvíjeno smyslové poznání (především rozvoj sluchu). Hudba působí i na tělesné funkce – krátkodobé zvýšení krevního tlaku, zrychlený dech nebo i uvolnění svalového napětí. Při hlasitém poslechu hudby může docházet k poškození sluchu dítěte (regulace hlasitosti při pouštění zvuku z rádia a jiných technických zařízení) či dokonce k poruchám psychickým. Hudební činnosti v této oblasti mají souvislost s vytvářením základů pro zdravý životní styl.²⁴

Hudební činnosti vzdělávací oblasti *Dítě a jeho psychika* zahrnují celé spektrum schopnosti a dovednosti dítěte: *Jazyk a řeč* působí u dítěte na rozvoj řeči – rozvíjí se jeho správná artikulace. Rovněž se klade důraz na rozvoj neverbální komunikace, a to vlivem poslechu a pohybu. Skrze hudební nástroje můžeme u dítěte rozvíjet rytmické cítění. Řeči předchází tzv. broukání a děti po vzoru dospělého napodobují melodii, barvu, intenzitu hlasu řeči i zpěvu.²⁵

Další bohatou oblastí rozvoje dítěte je oblast *poznávacích schopností a funkcí, myšlenkových operací, představivosti a fantazie dítěte*. V rámci hudebních činností je rozvíjena u dětí záměrná pozornost a soustředěné vnímání. Důležitou roli hraje tvůrčí činnosti, které v rámci hudebních činností souhrnně označujeme jako improvizaci. Hudbou rozvíjíme také hudební paměť, nejlépe prostřednictvím známých, dětem

²³ Tamtéž, s. 11.

²⁴ Tamtéž, s. 15.

²⁵ Tamtéž, s. 17.

blízkých lidových písní. Rozlišujeme několik druhů hudební paměti. Motorická paměť je využívána při pohybových aktivitách, sluchová paměť se uplatňuje při vokálních, poslechových a instrumentálních činnostech a citová paměť souvisí s prožitkem, který dítě pociťuje při poslechu hudby. K prostorové představivosti dětem napomáhá pohyb a tanec, poslechem hudby se cvičí a rozvíjí vnímání dětí a hrou na hudební nástroje rozvíjíme tvořivost a fantazii.²⁶

Bezpochyby důležitou oblastí v rozvoji dítěte je oblast *sebepojetí, citů a vůle*. Protože hudba mnohdy dokáže lidské city vyjádřit lépe než slova, nazýváme ji řeč citu. Navozuje jak libé, tak nelibé pocity (smutek, zlobu, strach, radost, atd.). Durové tóniny navozují radostné pocity, molové tóniny naopak pocit smutku. Záměrem je posilování pozitivního vztahu dítěte k sobě samému i ke svému okolí. Zařazujeme sem spoluúčast dítěte na společném zpěvu, hře na nástroje, hudební vystoupení, příp. návštěvy koncertů. Děti jsou vedeny k vyjádření vlastních pocitů a k empatickému postoji.²⁷

Jako další oblast rozvoje dítěte je vzdělávací oblast *Dítě a ten druhý*. Hudební činností v této oblasti můžeme využít k tomu, abychom dítě nenásilně zapojili do kolektivu, pomohli mu navázat kontakt s ostatními a překonat stud. Díky pohybu, zpěvu a hrou na hudební nástroje se dítě učí spolupráci a respektu druhých, a také vzájemnému naslouchání.²⁸

U vzdělávací oblasti *Dítě a společnost* se v dítěti pěstuje vztah ke světu, kultuře a umění (např.: jak se chovat na koncertě – učí se normám a pravidlům společenského chování). Hudební aktivity jsou společným dílem všech zúčastněných dětí, je rozvíjena kooperace. V rámci hudebních programů jako je třeba Vánoční besídka má dítě svoji roli, zároveň je také součástí většího celku – skupiny. Hudba zve ke spolupráci a můžeme v ní najít odraz společnosti.²⁹

Vzdělávací oblast *Dítě a svět* je zaměřena na povědomí dítěte o okolním světě, existují různé hudební formy a žánry. Protože multikulturní výchova hraje důležitou roli

²⁶ Tamtéž, s. 19.

²⁷ Tamtéž, s. 2.

²⁸ Tamtéž, s. 23.

²⁹ Tamtéž, s. 25.

už od dětského věku, vybírají se k poslechu písně etnických skupin (indiánské popěvky, romské písně, atd.). Pohybovou improvizací se dají vyjádřit tance národů.³⁰

³⁰ Tamtéž, s. 27.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Úvod k praktické části

Praktická část bakalářské práce je věnována realizaci hudebního projektu. Prostřednictvím vybrané hudební pohádky jsou ukázány různé hudebně tvořivé činnosti, které jsou uskutečněny se skupinou 5-6 letých předškolních dětí. Děti jsou v MŠ Telč vedeny k tomu, aby si vytvářely pozitivní, kladný vztah k hudbě. Učitelky provádí s dětmi alespoň třikrát týdně různé hudební činnosti. Zpívají písně, spojují tance s hudbou a zřídka využívají Orffovy hudební nástroje. Často používají audiotechniku, prostřednictvím níž děti poslouchají různé skladby a učí se rozpoznávat zvuky hudebních nástrojů. Je jim dán také prostor pro improvizované pohybové vyjádření, kdy při poslechu hudby mohou vymýšlet svoje vlastní tanečky. Hudební pohádka s názvem *Jak sluníčko obarvilo vesničku* (autorkou pohádky je Petra Žáková – studentky oboru Učitelství pro mateřské školy s hudební specializací na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy) jsem přebrala z knížky *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního věku a mladšího školního věku*, kterou vytvořil kolektiv pedagogů, studentů a přátel Katedry hudební výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy.³¹

Tato hudební pohádka podněcuje a vybízí k pestrým aktivitám, práce s příběhem a s písněmi slouží nejen jako prostředek rozvoje vlastní hudebnosti dětí a celkové kultivaci osobnosti, ale také je sama o sobě zdrojem výchovných, vzdělávacích a estetických hodnot. Při tvořivé práci s hudební pohádkou vycházím z *Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání* (dále jen *RVP PV*)³², s cílem naplnit všech 5 vzdělávacích oblastí.

2.2 Cíl a předpoklady výzkumu

Pro realizaci výzkumného šetření bakalářské práce byla vybrána *Mateřská škola Telč*. Jako jeden z hlavních důvodů této volby je podnětné prostředí uvedené školy. Mateřskou školu Telč jsem jako dítě sama navštěvovala – znám tedy jak její organizaci, tak

³¹ ANDRIANTSARAZO, Erica et al. *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního a mladšího školního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020. 169 s. ISBN 978-80-7603-181-4.

³² *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

zaměstnanec. V dospělém věku jsem se školkou spolupracovala, a to formou netradičního koncertu pro děti, při kterém měly možnost seznámit se s hudebními nástroji, aktivně se zapojit do průběhu a zazpívat si známé lidové písně. Věřím, že i tyto faktory pomůžou ke zdárnému průběhu a zrealizování hudebního projektu a dosáhnu tak úspěšně cílů a záměrů výzkumu.

Mateřská škola Telč vznikla sloučením dvou mateřských škol ve městě – MŠ Komenského a MŠ Nerudova. Školka je umístěna uprostřed zástavby rodinných domů. Celková kapacita je 230 dětí. Ve dvou propojených jednopatrových budovách se nachází celkem 7 tříd. Jsou zde 4 smíšené třídy, oddělení pro mladší děti, oddělení pro předškoláky a logopedická třída pro děti s vadami řeči. Jednotlivá oddělení jsou zařízena podle individuálních potřeb dětí. Ve smíšené třídě *Sluníčko*, kde hudební projekt realizuji, vede i bezbariérový přístup, proto je možné integrovat v tomto oddělení děti s tělesným postižením. Součástí školky je rozsáhlá zahrada, kde je 5 pískovišť, klouzačka a přírodní koutky sloužící k rozvíjení tvořivé aktivity dětí. V areálu je vybudovaná také bylinková a zeleninová zahrada, kde se děti učí pěstovat různé plodiny.

Výzkumným vzorkem bylo celkem 10 předškolních 5-6 letých dětí, ve složení 6 chlapců a 4 dívek z celkového počtu 24 dětí ze smíšené třídy *Sluníčko*.

Cíl výzkumu:

- 1) Seznámit děti s vybranou hudební pohádkou *Jak sluníčko obarvilo vesničku* z knížky *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního věku a mladšího školního věku*³³
- 2) Zrealizovat vybrané hudebně tvořivé činnosti se skupinou předškolních dětí ve věku 5–6 - ti let
- 3) Naplnit cíle všech 5 vzdělávacích oblastí RVP PV
- 4) Zapojit aktivně všechny děti ve skupině, podpořit je ve vzájemném sdílení toho, co prožívají
- 5) Zreflektovat průběh aktivit, reakce dětí a jejich vzájemnou spolupráci

³³ ANDRIANTSARAZO, Erica et al. *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního a mladšího školního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020. 169 s. ISBN 978-80-7603-181-4.

- 6) Vytvořit k realizovaným činnostem pracovní listy
- 7) Rozvíjet u dětí kladný, pozitivní vztah k hudbě, vést je k objevování krásy hudebního světa, kultivovat osobnost dítěte a předat jim morální hodnoty
- 8) Verifikovat stanovené předpoklady

Předpoklady výzkumu:

Ná základě znalostí prostředí Mateřské školy Telč a skupiny předškolních dětí, se kterými hudební projekt uskutečňuji, předpokládám, že:

- 1) V Mateřské škole Telč s vybranými dětmi ve věku 5. až 6. roku zrealizují hudební pohádku *Jak sluníčko obarvilo vesničku*.³⁴ Uskutečním připravené aktivity, včetně práce s vlastními pracovními listy.
- 2) Dokáží děti namotivovat, zaujmout, probudit v nich nadšení a touhu po objevování nových věcí. Mým cílem je děti vtáhnout do děje příběhu a přiblížit jim svět hudby zábavným způsobem.
- 3) Na základě hudební pohádky dokáží přispět k dosažení klíčových kompetencí a naplnění pěti vzdělávacích oblastí *RVP PV*.³⁵
- 4) Dojde k aktivnímu zapojení všech dětí, vytvoří se dostatek prostoru pro sebevyjádření introvertních, méně odvážných a neprůbojných dětí a bude možnost se dětem věnovat více individuálně a vytvoří se prostor pro vzájemné sdílení zážitků dětí z aktivit.

2.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Popis skupiny předškolních dětí, se kterou hudební pohádku uskutečňuji:

Jedná se konkrétně o kolektiv deseti vybraných dětí ve věku 5–6 - ti let ze třídy *Sluníčko*, z toho 6 chlapců a 4 dívky. Záměrně jsem si nevezala ke spolupráci na projektu celou třídu, abych se mohla jednotlivým dětem více samostatně věnovat, zaměřit se

³⁴ Tamtéž.

³⁵ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

na jejich individuální potřeby a lépe tak sledovat průběh výzkumu. Díky sníženému počtu dětí lze v kratším časovém úseku dosáhnout kvalitnější spolupráci s hladkým průběhem. Rovněž se otevírá příležitost děti blíže poznat a přizpůsobit se jejich vývojové úrovni a to nejen v oblasti hudební.

Vybraná skupina 10 dětí ve věku 5-6 - ti let je velmi živá a plná energie, najdeme v ní však také introvertní a uzavřenější děti. Podle učitelky, která běžně s dětmi v mateřské škole pracuje, se dosud žádné z těchto dětí nezačalo věnovat žádnému hudebnímu nástroji.

Hudební činnosti a zpěv písní ve školce probíhá zhruba 3x týdně. Děti nebyly příliš zvyklé používat Orffovy hudební nástroje. Díky pohádkovému příběhu měly velkou motivaci učit se novým věcem. Povahově byly děti velmi rozdílné, některé se chtěly hodně prosazovat, vykřikovaly a jiné se naopak držely zpátky.

2. 4 Metody výzkumného šetření

V rámci výzkumného projektu byly užity dvě metody:

- A) metoda zúčastněné pozorování
- B) metoda experimentu (samotná realizace projektu)

Ad A) Na základě metody zúčastněného pozorování jde o získání informací o tom:

- jak děti reagují na jednotlivé pokyny k činnostem
- jaký mají vztah k hudbě, zpěvu, pohybu, tvořivým činnostem
- jak vyvíjí vlastní iniciativu, jak se mění jejich schopnost komunikace a kooperace s ostatními
- zda mají zájem činnosti opakovat
- jak svoje dovednosti a vědomosti přenáší do praktických řízených aktivit
- zda dochází ke zdokonalování v řečových dovednostech, zpěvu, koordinaci pohybu
- jak se projevuje jejich představivost, emoce, fantazie tvořivost při výtvarných činnostech
- jak se projevuje vliv hudební pohádky na jejich morální stránku osobnosti

Ad B) Prostřednictvím metody experimentu byla formou dopoledních lekcí zrealizována v několika blocích hudební pohádka. Zároveň byly využity i přiložené CD nosiče s písničkami k pohádce, jehož autorkou je Petra Žáková. Autorem hudebního aranžmá je Jaroslav Vereb. V rámci daného projektu nebyla ale užita pouze reprodukovávanou hudbu. Důraz byl zaměřen na vlastní interpretaci. Živá interpretace vytváří největší estetický zážitek, který je v rámci hudebního rozvoje dítěte nenahraditelný.

2.5 Organizace výzkumu

K realizaci hudebního projektu a jednotlivých aktivit byla využita herna, která je součástí třídy Sluníčko v Mateřské škole v Telči. Tato místnost je velmi prostorná a všechny hračky, včetně Orffových hudebních nástrojů, jsou uloženy ve velkých vestavěných skříních. Díky velikosti herny je dán prostor pro uskutečnění nejen hudebních a pěveckých činností, ale také pohybových aktivit, pro které je místnost uzpůsobena. Lavičky a všechny ostatní věci v herně jsou odsunuty a upraveny tak, aby byl dostatečný prostor pro uskutečnění všech aktivit a činností hudební pohádky.

Po celou dobu realizace projektu byly k dispozici rovněž učitelka s ředitelkou dané mateřské školy. Byly velmi nápomocné a otevřené pro konzultaci celého průběhu hudebně dramatických činností. Díky jejich připomínkám, radám a cenným zkušenostem z praxe byl zajištěn hladký průběh veškerých organizačních záležitostí. Tempo práce bylo přizpůsobeno individuálním potřebám dětí.

Výzkum probíhal formou dopoledních setkání, začínalo se od 8.00 hod, končilo se zpravidla v 11.00 hod a trvalo jeden týden od 10. prosince 2020. Každý den se zrealizovala jedna část hudební pohádky.

2.6 Hudební projekt *Jak sluníčko obarvilo vesničku*

2.6.1 Cíl, záměr projektu

Cílem projektu je seznámit děti s výše uvedenou hudební pohádkou. Prostřednictvím vhodně zvolených aktivit lze zprostředkovat a ukázat možnosti využití pohádky v hudebně výchovném procesu. Pohádka umožňuje propojit hudební,

dramatický a výtvarný obor. Prostřednictvím příběhu pohádky můžeme na děti výchovně působit, vyzdvihnout morální hodnoty, na nichž je založena společnost, probudit v nich zájem o pohádky a příběhy.

V rámci hudebního projektu se zaměřuji na rozvíjení hudebnosti dětí prostřednictvím hudebních činností percepčních, reprodukčních i produkčních. Vhodnou motivací jsou rozvíjeny dětské hudební schopnosti a dovednosti. Díky motivačním aspektům je možné si zajistit pozornost a soustředěnost dítěte a emocionálně je zaujmout. Dále je rozvíjeno a podporováno spontánní chování, nápaditost, kreativita a prosociální chování dětí. Dítě se učí chápat a porozumět druhým, a také ochotě naslouchat. Zároveň jsou děti vedeny k tvořivému myšlení, sebevyjádření, je rozvíjena slovní zásoba. Rovněž se učí základům pěveckých dovedností, jak správným způsobem používat svůj hlas, rozlišovat charakter a náladu skladby – poznat smutnou a veselou melodii. Je podpořeno kreativní myšlení dětí. Zároveň jsou děti směřovány k tomu, aby se nebály vyjádřit své emoce, city a smysl pro empatii.

Hudební pohádka má záměr rozvíjet a podpořit u dítěte:

H – hudebnost

U – úcta k druhým

D – dovednosti pěvecké

E – empatie

B – bystrost

N – nápaditost

Í – inteligence

P – prosociální chování

O – otevřenost, ohleduplnost k ostatním dětem

H – hravost

Á – aktivita

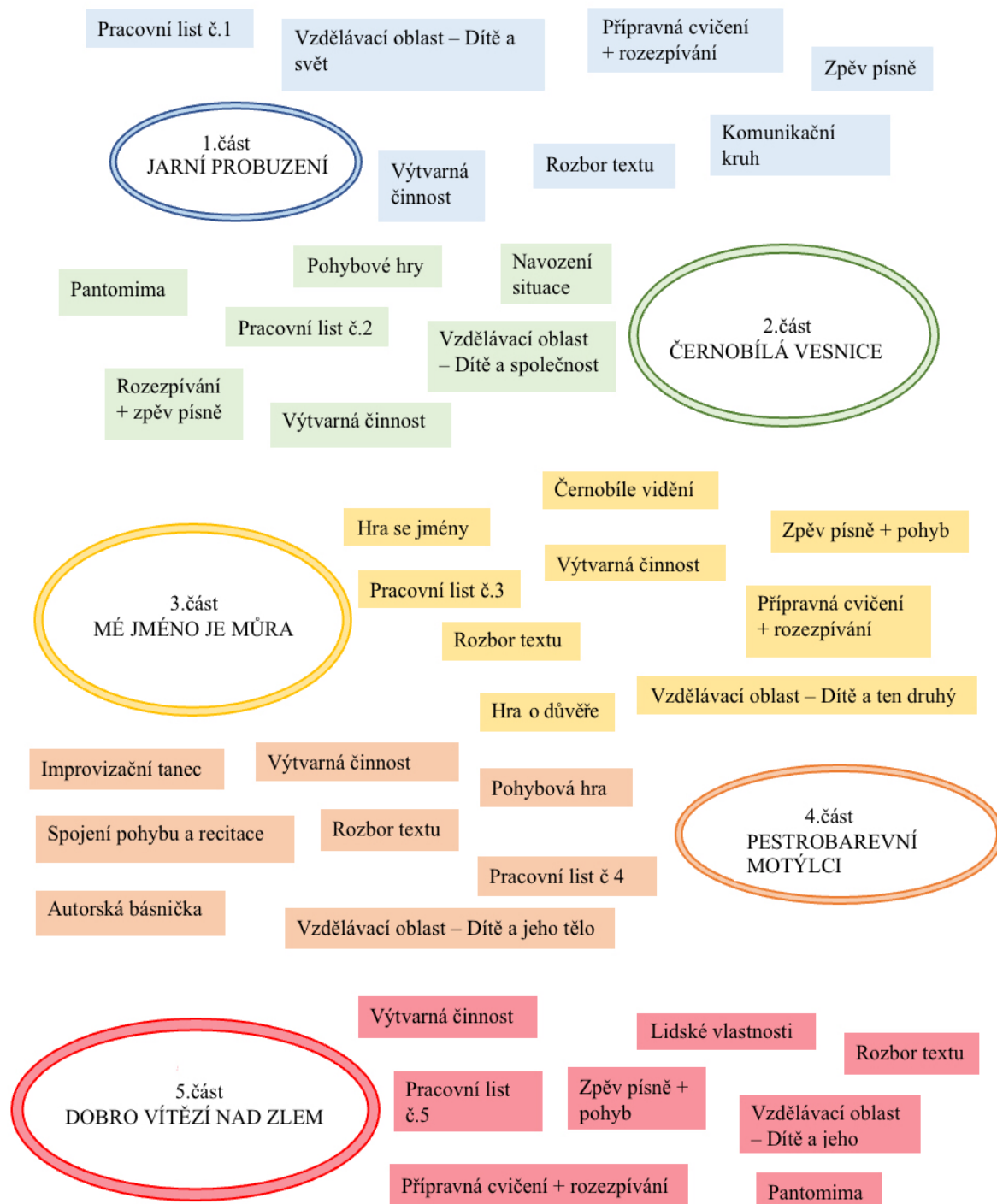
D – dovednosti pohybové

K – komunikace

A – akce

2. 6. 2 Plánování projektu formou myšlenkové mapy

Projekt se skládá celkem z pěti bloků, které nesou názvy jednotlivých dějství hudebního příběhu: *Jarní probuzení*, *Černobílá vesnice*, *Mé jméno Můra*, *Pestrobarevní motýlci* a *Dobro vítězí nad zlem*. Uvedená myšlenková mapa byla vytvořena při plánování hudebního projektu. Mapa slouží učitelům pro utřídění jednotlivých aktivit, a také jako brainstorming pro další tvořivé nápady.

2. 7 1. část projektu *Jarní probuzení*

Na úvod hudebního projektu byl dětem předčítán níže uvedený text hudební pohádky. Stal se motivací pro další hudebně tvořivé aktivity:

„Jednoho dne se sluníčko probudilo do krásného, slunečného jarního rána. Po řádné rozcvičce si pilně začalo plnit své povinnosti. Muselo rozsvítit celý svět, jinak by byla všude tma, také muselo hřát, aby nikomu nebyla zima. Plulo po celém světě a kontrolovalo, jak se mu daří. Někde pomohlo vytáhnout lenošivé květinčky z hlíny, jinde obarvilo lísteček, aby měl po zimě tu správnou jarní barvičku. Takhle zjara nebyl zkrátka na lenost vůbec žádný čas.“³⁶

První část projektu *Jarní probuzení* přináší propojení s *RVP PV*³⁷, konkrétně se vzdělávací oblastí *Dítě a svět*.³⁸ Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v environmentální oblasti je založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí. Dítě si vytváří otevřený a odpovědný postoj k životnímu prostředí, a to počínaje nejbližším okolím, až konče globálními problémy celosvětového dosahu.³⁹

2. 7. 1 Průběh aktivit 1. projektového bloku *Jarní probuzení*

Úvodní vyučovací blok byl realizován 10. prosince 2020. Děti byly seznámeny s prvním dějstvím hudební pohádky. Jak bylo zmíněno ve výše uvedené kapitole (*2. 5 Organizace výzkumu*), dopolední setkání začínalo od 8.00 hod, přičemž trvalo zhruba do 11.00 hod. Tempo jednotlivých aktivit bylo přizpůsobeno individuálním potřebám dětí. Díky velikosti herny byl dostatečný prostor pro uskutečnění všech pohybových činností.

V tomto bloku bylo provedeno celkem 12 aktivit – rozbor textu, rozcvička, dechové cvičení, artikulační cvičení, rytmické cvičení, rozezpívání, vlastní nácvik písně,

³⁶ ANDRIANTSARAZO, Erica et al. *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního a mladšího školního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020. s. 76. ISBN 978-80-7603-181-4.

³⁷ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

³⁸ Tamtéž, s. 29.

³⁹ Více o dílčích vzdělávacích cílech v *RVP PV, Dítě a svět*, s. 29.

pohybová improvizací hra k písni, zpěv dalších písní, výtvarná činnost, komunikace s dětmi na dané téma a práce s vlastním pracovním listem.

Aktivita č. 1: Rozbor textu

Cíl aktivity: zlepšení řečových schopností, rozvoj slovní zásoby, podpora vzájemného naslouchání a porozumění

Popis aktivity: Analýza textu pohádky. S dětmi se postupně rozebírá text. Řeší se význam jednotlivých slov, dětem je ponechán prostor pro komunikaci, představivost a fantazii. Je zde snaha o zapojení všech dětí. Jako motivaci může učitel užít následující otázky, které rozproudí dialog dětí s učitelem i mezi sebou navzájem:

„Jak vypadá krásné, slunečné, jarní ráno?

Mate rádi rozcvičku? Chtěli byste si zacvičit se sluníčkem?

Co myslíte, děti, co by mohlo být úkolem sluníčka?

Jaké by to bylo, kdyby sluníčko zaspalo?

Kolik máme ročních období? Uměli byste je, děti, vyjmenovat?

Co je to lenost? Dokážete vyjmenovat alespoň 3 kladné vlastnosti?”

Aktivita č. 2: Rozcvička

Cíl aktivity: rozvoj hrubé motoriky

Popis aktivity: Učitel dětem popíše a předvede jednotlivé cviky. Děti je zopakují: 1. cvik – *skákáni žabáků* – děti si sednou do dřepu, rukama se dotýkají země, při výskoku nohy natáhnou a ruce dají nad hlavu. Při doskoku jsou děti opět v pozici dřepu a rukama se dotknou země. Je určena startovní pozice. Na tlesknutí děti začnou skákat, na konci třídy se otočí a skáčou zpět. Cílem není být první, nejrychlejší, ale jde o to, aby byl cvik dobře a správným způsobem proveden.

2. cvik – *lezení jako raci* – děti se oběma chodidly a dlaněmi opírají o zem, zadkem se nesmím dotýkat země – pohybují se směrem dozadu.

Následuje proběhnutí – děti běhají ve třídě do kolečka, reagují na zvuk bubínku: Při hlasitém a rychlém bubnování běží děti co nejrychleji. Dávají pozor, aby nevrázily do svého kamaráda. Podle rychlosti bubnování děti postupně zpomalují. Když učitel začne ťukat prsty zlehka do bubínku, začnou děti chodit po špičkách. Jde o cvičení

pozornosti, jak rychle dokáží děti na změnu bubnování reagovat a pružně se přizpůsobit. Zároveň se děti seznamují s rozličnou pulzací a dynamikou.

Nácviku samotné písně *Sluníčko se probudilo*⁴⁰ předchází dechové, artikulační, rytmické cvičení a krátké rozezpívání

Aktivita č. 3: Dechové cvičení

Cíl aktivity: prohloubení fyziologicky správného vdechu a výdechu při mluvení a zpěvu, rozvoj schopnosti hospodaření s dechem

Popis aktivity: Nádech – děti se učí správným způsobem nadechnout do bránice, aniž by se jim při tom zvedala ramena. Jde o hrudně břišní dýchání, při kterém se hrudník rozšiřuje do stran. Danou aktivitu může předcházet krátká motivace v podobě přivonění ke kytičce. Výdech – děti si do dlaně položí kuličku zmačkaného papíru a sfouknou jí co nejdál. Poté učitel dětem rozdá kelímky s vodou a brčkem. Úkolem dětí je foukat brčkem, aby se tvořily bubliny. Pak jim odpočítá 3 vteřiny a děti začnou naráz foukat do kelímku. Cílem je vydržet foukat co nejdéle na jeden nádech. Při dechových cvičení jde především o to, aby se děti uvolnily. Díky správnému dýchání poté mohou tvořit správným způsobem tón.

Aktivita č. 4: Artikulační cvičení

Cíl aktivity: rozvíjení pohyblivosti mluvidel (rty, tváře).

Popis aktivity: Hra na čertíka a Mikuláše. Děti se rozdělí do dvou skupin. Čerti drnkají jazykem o rty souhlásky BLBLBLBLBL, ústa jsou pootevřená. Mikuláši – napomínají čertíky, aby byli zticha. Děti vyšpulí pusu a s výdechem říkají hlásku „š“. Jejich úkolem je dosáhnout co nejdělsí výdechový sloupec s využitím dané hlásky. Artikulační cvičení slouží k tomu, aby děti uvolnily a aktivizovaly mluvidla, čelisti a mimické svaly kolem úst.

Aktivita č. 5: Rytmické cvičení

Cíl aktivity: rozvoj rytmického a metrického cítění.

⁴⁰ ANDRIANTSARAZO, Erica et al. *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního a mladšího školního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020. s. 80. ISBN 978-80-7603-181-4.

Popis aktivity: Text písně se s dětmi deklamuje, přičemž se kombinuje hra na tělo s hrou na Orffovy hudební nástroje. Rytmický doprovod je totožný s rytmem písničky. Děti mohou improvizovat vlastní doprovod.

Text písně – *Sluníčko se probudilo:*

„Sluníčko se probudilo, na svět pěkně zasvítilo.

Všechny vítá v nový den, pojďte, lidé, honem ven!

Každý se dnes raduje, že na světě krásně je.

Tra la lá, tra la lá, tra la la la lá.

Tra la lá, tra la lá, tra la la la lá.”⁴¹

Aktivita č. 6: Rozezpívání

Cíl aktivity: naučit se používat zpěvní (hlavový) hlas, korigování čistoty intonace, rozvíjení hudební představy.

Popis aktivity: Hra na házenou. Děti se učí opakovat slyšený tón, učitel jim „hodí” např.: tón d1 a jejich úkolem je „hodit” uvedený tón zpátky.

Další možnost, jak lze děti rozezpívat: Učitel předzpívá brumendem libovolnou, jednoduchou melodii a děti brumendo opakuje. Může se použít melodie z písniček. Technika brumenda může být pro některé děti náročná, je tedy důležité ohlídat její provedení.

Aktivita č. 7: Vlastní nácvič písň

Cíl aktivity: rozvoj rytmického cítění a intonování.

Popis aktivity: Nacvičení písně *Sluníčko se probudilo*⁴² (obr. č.1) probíhá formou echa ve střední hlasitosti (mf). Učitel předzpívá 2 takty písničky a děti opakuje. Melodie se od textu neodděluje, při druhém opakování může učitel prodloužit předzpívaný motiv na 4 takty. Zároveň sleduje, jak rychle se děti učí a přizpůsobí tomu tempo. Pouze v případě potíží s rytmem se může melodie od textu oddělit. Formou hry na tělo (tleskání, dupání, plácání do kolen, atd.) si tak děti rytmus lépe ujasní. Poté se opět melodie s textem

⁴¹ ANDRIANTSARAZO, Erica et al. *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního a mladšího školního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020. s. 80. ISBN 978-80-7603-181-4.

⁴² ANDRIANTSARAZO, Erica et al. *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního a mladšího školního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020, s. 80. ISBN 978-80-7603-181-4.

spojí. Nakonec se písnička zazpívá s doprovodem klavíru. Živá interpretace je pro děti největším přínosem.

Sluníčko se probudilo

Předehra

$\text{♩} = 80$

Hudba a text: Petra Žáková
Hudební aranžmá: Jaroslav Vereb

The musical score is written in 4/4 time with a tempo of 80 beats per minute. It consists of a piano introduction and several lines of vocal melody with lyrics and guitar chords. The chords are indicated by letters C, G, D, F, D7, T, Am, and Dm. The lyrics are in Czech and describe a sunrise and the start of a new day.

Slu - ní - čko se pro - bu - di - lo, na svět pě - kně za - sví - ti - lo.
Všechny ví - tá v no - vý den, pojed - te, li - dé, ho - nem ven!
Kaž - dý se dnes ra - du - je, že na svě - tě krá - sně je.
Tra la lá, tra la lá, tra la la la lá.
Tra la lá, tra la lá, tra la la la lá.

Obr. č. 1. Píseň Sluníčko se probudilo.⁴³

Aktivita č. 8: Pohybová improvizální hra k písni

⁴³ Tamtéž, s. 80.

Cíl aktivity: rozvoj představivosti, fantazie, rozvoj hrubé motoriky.

Popis aktivity: Děti se postaví vzpřímeně a představí si, že jim z hrudi září sluneční světýlko. Jejich ruce jsou jako sluneční paprsky. Běhají po třídě, zpívají písničku a rukama se dotýkají libovolných věcí a hraček. Představují si, že jsou sluníčko, které rozsvicuje celý svět.

Aktivita č. 9: Zpěv písní

Cíl aktivity: rozvoj hlasového rozsahu.

Popis aktivity: S dětmi lze zpívat také další písně. Záleží na momentálním naladění a zájmu dětí.

Návrhy písní: *Vyjdi, vyjdi sluníčko*⁴⁴ (obr. č. 2), *Pějme píseň dokola*⁴⁵ (obr. č. 3).

Vyjdi, vyjdi, sluníčko

moravská

C

Vy - jdi, vy - jdi, slu - ní - čko, na ma - ko - vé zr - ní - čko,

vy - jdi, vy - jdi na ko - pe - ček, u - vi - diš tam pět o - ve - ček

a še - sté - ho be - ra - na se zla - tý - ma ro - ha - ma.

G⁷ C

Obr. č. 2. Píseň *Vyjdi, vyjdi sluníčko*.⁴⁶

⁴⁴ ŠIMANOVSKÝ, Z.; TICHÁ, A. *Lidové písničky a hry s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, s. 134. ISBN 80-7178-323-4.

⁴⁵ ŠIMANOVSKÝ, Z.; TICHÁ, A. *Lidové písničky a hry s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, s. 108. ISBN 80-7178-323-4.

⁴⁶ Tamtéž, s. 134.

Pějme píseň dokola

česká

Pěj-me pí-seň do-ko-la, o-ko-lo sto-la, la, la,
pěj-me pí-seň do-ko-la, o-ko-lo sto-la, la, la.
Pěj-me pí-seň krá-sně, kdo-pak nám ji za-čne;
pěj-me pí-seň do-ko-la, o-ko-lo sto-la, la, la.

Obr. č. 3. Píseň Pějme píseň dokola.⁴⁷

Aktivita č. 10: Výtvarná činnost

Cíl aktivity: rozvoj jemné motoriky, propojení hudebních a výtvarných činností (mezioborové průniky).

Popis aktivity: Úkolem dětí je namalovat vodovými barvami sluníčko, které pluje po obloze a má za úkol rozsvítit celou zemi. Není to nijak blíže specifikováno, dětem je dán prostor pro kreativitu a vlastní uchopení zadání. Jako motivace pro děti slouží příběh pohádky. Když jsou se svým dílem hotovy, můžou komentovat svoji práci a zároveň zhodnotit i výtvary svých kamarádů.

⁴⁷ Tamtéž, s. 108.

Obr. č. 4. Ukázka výtvoru 5 ti letého dítěte při výtvarných činnostech.

Aktivita č. 11: Komunikační kruh

Cíl aktivity: rozvoj komunikativních kompetencí – naslouchat druhým, respektovat jejich názor, vyjádřit domněnky a myšlenky, hovořit ve vhodně formulovaných větách, komunikovat bez zábran a ostychu s dětmi i dospělými.

Popis aktivity: Komunikace s dětmi na téma prostředí mateřské školy. Děti sedí v kroužku a odpovídají na otázky:

„Dokázaly byste popsat cestu do školky?“

Jak se vám líbí v mateřské škole a jak se v ní cítíte?

Jaká je vaše oblíbená část dne?

Chutnají vám obědy?

Kam chodíte rády na procházku?

S jakými hračkami si rády hrajete?

Jaké jsou vaše oblíbené knížky z knihovny?

Z čeho máte obavy a co byste chtěly změnit?

Kdo vás vodí ráno do šaten a kdo vás vyzvedává?”

Aktivita č. 12: Práce s vlastním pracovním listem

Cíl aktivity: propojení hudební činnosti se čtenářskou pregramotností, hraní se zdrobnělými slovy.

Popis aktivity: Děti vytváří z různých slov slova zdrobnělá. Jako pomůcku učitel volí rytmickou deklamaci. (Viz. příloha – pracovní list č. 1)

2. 7. 2 Reflexe 1. projektového bloku

První den se děti v komunitním kruhu seznámily s prvním dějstvím celé hudební pohádky s názvem *Jarní probuzení*. Děti na začátku příjemně překvapily svým nadšením a zapálením pro pohádku. Na základě asociace jmenovaly svoje oblíbené pohádkové příběhy a ukázaly, jak se orientují a jaký mají v knížkách přehled. Po přečtení 1.části textu jsem pokládala dětem připravené otázky (aktivita č. 1 – Rozbor textu). Některé děti nebyly příliš ostýchavé a stále se překřikovaly, proto byl hned od začátku zaveden systém hlášení (zvednutí ruky). Introvertnější děti se držely zpátky. Zároveň však bylo vidět, že se zájmem poslouchaly a dokázaly se soustředit po celou dobu.

Odpovědi dětí na otázky:

„Jak vypadá takové krásné, slunečné, jarní ráno?” Děti odpovídaly celou větou nebo i souvětím, šlo především o popis, vyjádření myšlenek a rozvíjení slovní zásoby.

„Máte rády rozcvičku? Chtěly byste si zacvičit se sluníčkem?” K této otázce se vyjadřovali hlavně kluci, nikdo si však nechtěl nechat ujít cvičení se sluníčkem. Následovaly cviky: *„skákání žabáků”, „lezení jako raci”,* což bylo pro některé děti obtížnější. Při běhání děti reagovaly na zvuk bubínku velmi dobře a rychle se dokázaly přizpůsobit tempu, které jsem udávala.

„Co myslíte, děti, co by mohlo být úkolem sluníčka?” V této chvíli se zapojily i děti, které se držely stranou, každé dítě vymyslelo alespoň 1 úkol pro sluníčko

„Jaké by to bylo, kdyby sluníčko zaspalo?” Děti popisovaly tmu, noc a začaly si představovat, jak by jim bylo bez sluníčka smutno a zima. Děti navrhovaly, že by chodily s baterkou v bundě a svítily by místo sluníčka.

„Kolik máme ročních období? Uměly byste je vyjmenovat?“ Dětem se pletly roční období s měsíci v roce a míchaly vše do kupy, proto bylo třeba si jednotlivá období několikrát po sobě dokola opakovat.

„Co je to lenost? Dokážete vyjmenovat alespoň 3 kladné vlastnosti?“ Co se týče kladných vlastností, neměly s tím děti žádný problém, nedokázaly dobře vysvětlit význam slova lenost, opak tohoto slova – píle – však dokázaly popsat bez problémů.

Při rozcvičce (aktivitě č. 2) byly všechny děti schopné provést oba cviky. Cvik č. 2 (*lezení jako raci*) byl pro některé z dětí o něco obtížnější. Při proběhnutí reagovali všichni velmi dobře na zvuk bubínku a rychle přizpůsobily tempo běhu.

Následovalo dechové cvičení (aktivita č. 3), při kterém se děti učily správným způsobem dýchat do bránice. Děti si představovaly, jak drží v ruce kytičku a začaly spontánně říkat, které kytičky znají a jaké mají barvy. Navzájem si popisovaly různé květiny, jaké mají barvy a ostatní děti hádaly (např. slunečnice – hnědý prostředek a žluté lístky).

Jako další aktivitu měly děti artikulační cvičení (aktivita č. 4). Všichni kluci chtěli dělat čerty, holky zase Mikuláše, děti poslouchaly a dokázaly rychle na pokyny reagovat.

Rytmické cvičení (aktivita č. 5) – s pomocí hry na Orffovy hudební nástroje dokázaly děti vyťukávat rytmus. Byly schopny si zapamatovat i delší úseky a poté je zopakovat.

Při rozezpívání (aktivita č. 6) měly některé děti problém tón zachytit, a proto jsme jednotlivé hozené tóny opakovali společně vícekrát. Děti se pokoušely k tónu doladit. Důležité je při této aktivitě dodržet hlasový rozsah dětí. Pokud učitel předává dětem tóny v jejich hlasové poloze, úspěšnost nápodoby tónů je mnohem vyšší a děti si dokáží tón lépe vybavit a interpretovat jej.

Jako další následovala aktivita č. 7 – vlastní nácvik písně. Při nácviku děti opakovaly motivicko – tematický materiál po dvou taktech velmi rychle.

Pohybová improvizální hra k písni (aktivita č. 8) se dětem obzvlášť líbila. Děti běhaly po celé místnosti a radostně poskakovaly. Představa, že jejich ruce jsou sluneční paprsky, je zaujala. Do role sluníčka se vžily velmi rychle. Dotýkaly se každé věci, která jim přišla pod ruku. Představovaly si, že rozsvěcují celý svět.

U další aktivity č. 9 – Zpěv písni – si děti vybraly píseň *Vyjdi, vyjdi, sluníčko*⁴⁸. Píseň tematicky korespondovala s předchozí aktivitou. Díky jednoduché, opakující se melodii bylo pro děti snadné se tuto moravskou lidovou píseň naučit. Všichni dokázali zpívat nahlas, zřetelně. Bylo vidět, že si píseň rychle oblíbili, protože si ji po zbytek dopoledního setkání pobrukovali.

Jako další následovala aktivita č. 10 – výtvarná činnost. Děti malovaly vodovými barvami u stolečku ve vedlejší třídě, kde k tomu byly připravené potřebné pomůcky. Touto činností se děti učily rozvíjet kreativitu a zdokonalovat se v jemné motorice. Nakonec se podepsaly svým jménem v pravém nebo levém rohu dolní části papíru. Na své výtvary byly patřičně pyšné.

Dále probíhala komunikace (aktivita č. 11) na téma prostředí mateřské školy, čímž měly děti zlepšit své řečové dovednosti. Popis cesty do školky byl pro některé obtížný. Většinou děti pouze stručně popsaly, co cestou viděly - např.: stromy, auta, silnici, atd.

Jako poslední aktivita č. 12 byla práce s pracovním listem. Šlo především o propojení hudební činnosti s čtenářskou pregramotností. Děti objevovaly, jak se tvoří zdobněliny na daná slova, a zároveň spojovaly slova s určenou melodií.

Výše uvedené realizované aktivity z I. Vyučovacího bloku vedly k naplnění těchto výstupů z *RVP PV*⁴⁹: orientovat se bezpečně ve známém prostředí i v životě tohoto prostředí (doma, v budově mateřské školy, v blízkém okolí). Zvládat běžné činnosti a požadavky kladené na dítě i jednoduché praktické situace, které se doma a v mateřské škole opakují, chovat se přiměřeně a bezpečně doma i na veřejnosti (na ulici, na hřišti,

⁴⁸ ŠIMANOVSKÝ, Z.; TICHÁ, A. *Lidové písničky a hry s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, s. 134. ISBN 80-7178-323-4.

⁴⁹ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

v obchodě, u lékaře apod.). Osvojovat si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, pro ně smysluplné, přínosné, zajímavé a dětem pochopitelné a využitelné pro další učení a životní praxi.⁵⁰

2. 8 2. část projektu *Černobílá vesnice*

Další 2. blok projektu otevřelo předčítání pohádkového textu o sluníčku:

„Když si tak prohlíželo různé kouty světa a libovalo si, jak už se obarvuje a jak je vše hned veselejší, všimlo si jednoho černobílého fličku. Bylo mu to velice podivné, a proto se k fličku přiblížilo. Sluníčko uvidělo malou roztomilou vesničku, ale připadala mu moc smutná. Nikde nevidělo nic barevného. Když se podívalo ještě blíže, vidělo, jak si na stromě podřimuje můra. Chtělo vědět, co se s vesničkou stalo, a proto zavolalo: „Halóó, můro, ... co se stalo s vaší vesničkou, že je tak smutná?“ Můra se lekla a zvolala na sluníčko: „Jé, to jsi mě ale vylekalo. Jakápak smutná? Je to úplně normální vesnička.“ „Normální vesnička? A kde jsou barvy? Vždyť je tu všechno jen černé nebo bílé!“ „Barvy?“ nerozuměla můra. „Já neznám žádné barvy.“⁵¹

Druhá část projektu se nese pod názvem *Černobílá vesnice*. Je propojena s RVP PV⁵², konkrétně se vzdělávací oblast *Dítě a společnost*. Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v oblasti sociálně-kulturní je uvést dítě do společenství ostatních lidí a do pravidel soužití s ostatními, uvést je do světa materiálních i duchovních hodnot, do světa kultury a umění. Další snahou je pomoci dítěti osvojit si potřebné dovednosti, návyky i postoje a umožnit mu aktivně se podílet na utváření společenské pohody ve svém sociálním prostředí.⁵³

2. 8. 1 Průběh aktivit 2. projektového bloku *Černobílá vesnice*

⁵⁰ Tamtéž, s. 30.

⁵¹ ANDRIANTSARAZO, Erica et al. *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního a mladšího školního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020, s. 77. ISBN 978-80-7603-181-4.

⁵² *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

⁵³ Více o dílčích vzdělávacích cílech v RVP PV, *Dítě a svět*, s. 26.

Druhý blok hudebního projektu se uskutečnil 11. prosince 2020. V dalším setkání se navázalo na předchozí den, a to druhým dějstvím hudební pohádky. Děti se seznámily s pokračováním příběhu. Bylo realizováno dalších 10 aktivit: navození situace podle příběhu, pohybová hra *Čáp ztratil čepičku*, výtvarná činnost, komunikační kruh, pantomima, hra na „samá voda“, rozezpívání, zpěv písně, pohybová hra a vypracování pracovního listu (2. 7. 2 Plánování projektu formou myšlenkové mapy).

Aktivita č. 1: Navození situace podle příběhu

Cíl aktivity: zlepšení komunikace, vcítění se do role.

Popis aktivity: Jedno vybrané dítě předvádí sluníčko (A), které pluje po obloze a obarvuje svět, druhé dítě hraje roli můry (B), která podřimuje na stromě.

Navození situace se odehrávalo dle následujícího stručného děje:

Sluníčko volá na můru.

A: „*Hálóó, můro, ... co se stalo s vaší vesničkou, že je tak smutná?*”

Můra předvádí, jak se sluníčka polekala.

B: „*Jé, to jsi mě ale vylekalo. Jakápak smutná? Je to úplně normální vesnička.*”

A: „*Normální vesnička? A kde jsou barvy? Vždyť je tu všechno jen černé nebo bílé!*”

B: „*Barvy?*” (předvádí nechápavý výraz) „*Já neznám žádné barvy.*”⁵⁴

Dále jsou zapojeny ostatní děti, které učí nechápavou můru barvy. Každé dítě řekne jednu barvu.

Aktivita č. 2: Pohybová hra

Cíl aktivity: rozvoj hrubé motoriky, pohybového aparátu.

Popis aktivity: Na začátku hry je určen jeden hráč, který představuje čápa. Jeho úkolem je chytat ostatní děti. Učitel s dětmi říká jednohlasně říkanku: „*Čáp ztratil čepičku, měla barvu barvičku...*”. Poté učitel řekne jednu barvu. Děti mají za úkol barvu co nejdříve najít a dotknout se jí. Nesmí danou barvu hledat na svém oblečení. Tím, že se barvy

⁵⁴ ANDRIANTSARAZO, Erica et al. *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního a mladšího školního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020, s. 77. ISBN 978-80-7603-181-4.

dotknou, jsou před čápem v bezpečí. Čáp chytá děti, které ještě barvičku nenašly. Koho chytí jako první, vystřídá ho na pozici čápa pro další kolo hry.

Aktivita č. 3: Výtvarná činnost

Cíl úkolu: zlepšení jemné motoriky, podpora komunikačních schopností.

Popis aktivity: Nakreslit pastelkami čápa, jak letí nad vesnicí a v zobáku drží šátek s novorozencem. Poté si s dětmi povídáme o tom, co představuje čáp s uzlíkem dítěte – jaký je to symbol, co to znamená. Učitel se ptá dětí, jaký je rozdíl mezi vesnicí a městem, jaká pozitiva či negativa žití na vesnici nebo ve městě přináší.

Aktivita č. 4: Komunikační kruh

Cíl aktivity: zdokonalení řečových schopností.

Popis aktivity: Děti sedí v kroužku a učitel jim pokládá otázky týkající se domácnosti, rodiny a domácích prací.

„Jaké práce doma zastáváte?

Pomáháte doma mamince a tatínkovi?

Kolik máte sourozenců?

Kolik jim je let?

Jak se jmenují?

Kolik byste chtěli dětí?

Čím byste chtěli být, až budete velcí?“

Děti odpovídají postupně na všechny otázky a vzájemně si naslouchají.

Aktivita č. 5: Pantomima

Cíl aktivity: rozvoj neverbální komunikace.

Popis aktivity: *Hra na ženu v domácnosti* představuje pantomimu. Děti předvádí různé domácí práce: zalévání květin, mytí nádobí, zametání, mytí podlahy, utírání prachu, luxování, převlékání kojence, praní prádla, vaření. Dítě si buď nějakou činnost samo vybere, nebo mu jí určí učitel. Ostatní hádají, o kterou domácí práci jde. Ten, kdo to uhádne jako první, předvádí další aktivitu.

Aktivita č. 6: Hra na „samá voda“

Cíl aktivity: seznámení s dynamikou, orientace v prostoru.

Popis aktivity: Učitel ve třídě ukryje hračku. Jedno vybrané dítě ji má za úkol najít tím způsobem, že ostatní děti zpívají libovolnou lidovou písničku a napovídají dynamikou. Když je hledající blízko hračky, zpívají děti forte. A naopak, když je hledající vzdálený hračce, zpívají piano. Postupně se v roli hledajícího vystřídají všichni.

Aktivita č. 7: Rozezpívání

Cíl aktivity: rozvoj hudebního cítění, intonace.

Popis aktivity: Děti zpívají po vzoru učitele jednoduché melodicko-rytmické motivy v rozsahu hlasového rejstříku od tónu c1 až po tón g1. K rozezpívání lze užít různá hravá citoslovce, např. „mňam“, „haf“, „píp“, „ku“ a jiná. Poté zpívají na slabiku „na“ celou melodii písničky *Kdes, holubičko, lítala*⁵⁵. Melodie se zpívá vícekrát dokola, aby si ji děti dostatečně zafixovaly. Nácvik písně probíhá tedy imitační metodou.

Aktivita č. 8: Zpěv písně

Cíl aktivity: rozvoj hlasového rozsahu a rytmického cítění.

Popis aktivity: Děti opakují po učiteli formou metody imitace předzpívanou melodii a text písně *Kdes, holubičko, lítala* (obr. č. 5). Tímto způsobem se postupně učí všechny tři sloky písně. Je důležitá přesná intonace a rytmus. Důraz klademe na přesnou intonaci a rytmus.

⁵⁵ ANDRIANTSARAZO, Erica et al. *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního a mladšího školního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020, s. 75. ISBN 978-80-7603-181-4.

Kdes, holubičko, lítala

moravská

D A⁷ D
Kdes, ho - lu - bič - ko, lí - ta - la?

D Emi A⁷ D
Kdes, ho - lu - bič - ko, lí - ta - la?

D H⁷ Emi A D A⁷ D
Žes své pe - řič - ko, má ho - lu - bič - ko, zrou - sa - la?

2. [: Lítala jsem já přes hory, :]
svému milému roztomilému navzdory.
3. [: Budeš-li ještě lítati, :]
budu já na tě, má holubičko, líkati. (*líkati = políčit*)

Obr. č. 5. Píseň Kdes, holubičko lítala.

Aktivita č. 9: Pohybová hra

Cíl aktivity: orientace v prostoru, rozvoj hrubé motoriky.

Popis aktivity: Tato pohybová aktivita navazuje na zpěv písně *Kdes holubičko lítala*.

Děti si představují, že jsou z nich holubičky a létají po nebi. Protože se právě dostávají do mlhy, přivrou oči a letí dál. Prolétají prudkým větrem, který je strhává v letu, vedou boj s větrem a poté usedávají na cimbuří hradu. Náhle jsou mraky z oblohy pryč a holubičky krouží nad vesnicí. Nakonec se snáší na dvůr, kde zobají zrníčka.

Aktivita č. 10: Práce s vlastním pracovním listem

Cíl aktivity: experiment s barvami, rozvoj jemné motoriky.

Popis aktivity: Děti kombinují a míchají 2 barvy, na jejichž základě vznikají další barvy.

(Viz. příloha – pracovní list č. 2)

2. 8. 2 Reflexe 2. projektového bloku

Další dopolední blok začal ve školce tím, že se děti seznámily s druhou částí pohádky. Pozorně poslouchaly a dokázaly se po celou dobu soustředit. Rušily je pouze zvuky, které se ozývaly z druhé místnosti, kde si hrály ostatní děti. Po přečtení následovalo navození situace podle příběhu (aktivita č. 1). Všichni děti chtěly být sluníčko, naopak můru nechtěl dělat nikdo. I to dokazuje, že pohádka na děti silně působila a volba kontrastních pohádkových postav a jejich personifikace měla na děti silný vliv. Nakonec se našel jeden odvážný chlapec, který se odhodlal vystoupit jako postava „můry“. Děti se učily rychle a po několika zopakování byly schopny text říkat z paměti. Postupně se v rolích prostřídaly, přičemž byly role rozděleny. Šlo o navození atmosféry divadla. Ostatní děti, které nevystupovaly v žádné roli, tvořily obecenstvo. Učily se tak, jaká jsou pravidla chování na kulturních akcích, jako je např. návštěva divadla či koncertního vystoupení. Děti se snadno dokázaly vžít do role, obzvlášť je bavilo učit nechápavou můru barvy a podařilo se aktivně zapojit i méně průbojné děti.

Následovala pohybová hra *Čáp ztratil čepičku* (aktivita č. 2), která je zaměřena na postřeh dětí a prokázání znalosti barev. Děti se při hře chovaly velmi hlučně a nechtěly ji ukončit, projevila se u nich soutěživost a zápal pro hru.

Jako další byla výtvarná činnost (aktivita č. 3), při které děti malovaly čápa s šátkem s dítětem. Kluci měli tendenci se po sobě neustále opičít a malovat to stejné. Pro zachování autenticity při kreslení obrázku došlo k rozsazení dětí zvlášť, aby každý mohl projevit svou vlastní tvořivost. Každý z dětí dokázal říci alespoň jeden zásadní rozdíl mezi městem a vesnicí, a také to, kde by jednou rád bydlel.

Poté následoval komunikační kruh (aktivita č. 4). Děti se posadily ke stolečku a odpovídaly na připravené otázky týkající se rodiny, sourozenců a domácnosti. Děti se postupně rozmluvily a sdělovaly si navzájem svoje názory a myšlenky. Holky se rozpovídaly o tom, kolik by jednou chtěly mít dětí a jaká jména by jim daly. Celkově šlo o zlepšení komunikačních a řečových schopností – vyjadřovat se v celých větách, umět říkat svůj názor, zároveň však i naslouchat druhým a vést s nimi rozhovor.

Navazovala pantomimická hra (aktivita č. 5), děti předváděly různé domácí práce, nejčastěji se objevovalo mytí podlahy nebo vaření, protože to bylo pro děti jednoduché na předvedení. Šlo především o rozvoj hrubé motoriky – koordinace pohybu a ovládnutí pohybového aparátu.

Při hře na „samá voda“ (aktivita č. 6), kdy se hledala hračka, děti nezvládaly zpěv písně ve forte a pianu. Bylo to pro ně příliš mnoho aktivit najednou. Proto se hra přizpůsobila – děti říkaly samá voda, přehořívá a hoří. Protože do hry byly zapálené, nedokázaly udržet svoje emoce a stále se překřikovaly při vyvolávání slov.

Při další aktivitě (č. 7 - rozezpívání) byl větší důraz kladen na dynamiku než na intonaci. Až při této aktivitě se podařilo udržet pozornost dětí a zaobírat se více dynamikou. Děti pochopily význam slov forte, mezzoforte, piano. Naučily se jednotlivé pojmy rozlišovat. Po intonační stránce nebyly všechny tóny na svém místě, ale přibližně se doladit dokázaly. Bylo pro ně náročné udržet pozornost a dokázat se soustředit po delší dobu.

Nácvik písně *Vyletěla holubička* (aktivita č. 8) šel poměrně snadno, děti už se dříve s písní setkaly. Snadno si ji oživily a po rytmické stránce byly velmi přesné. Proto byla aktivita ztížena tím, že se děti při zpěvu střídaly po dvojicích, a to vždy po dvou taktech dané písně. Šlo o plynulost v navazování jednotlivých taktů, až se postupně zazpívaly všechny sloky dané písně.

Po zpívání následovala pohybová hra (aktivita č. 9). Děti si představovaly, že jsou holubičky. Kromě zadaných instrukcí vymýšlely svoji vlastní trasu, kudy by mohly letět, díky nadšení a zápalu dokázalo pár dětí strhnout ostatní.

Vypracování pracovního listu (aktivita č. 10) zabralo nejvíce času, jelikož se děti dosud s mícháním barev nesetkaly. Postupně doplnily výsledné barvy do pracovního listu. Bavilo je zkoušet pomocí vodových barev také různé nové kombinace a zjišťovaly, kolik různých odstínů šedé se dá namíchat smícháním černé a bílé barvy.

Uvedené aktivity, které se s dětmi v rámci hudební pohádky ve 2. projektového bloku provedly, měly směřovat ke konkrétním výstupům z *RVP PV*⁵⁶: pochopit, že každý má ve společenství (v rodině, ve třídě, v herní skupině) svou roli, podle které je třeba se chovat. Chovat se a jednat na základě vlastních pohnutek, a zároveň s ohledem na druhé. Dodržovat pravidla her a jiných činností, jednat spravedlivě, hrát férově.

2. 9 3. část projektu *Mé jméno je Můra*

Dětem je předčítán další text třetího dějství hudební pohádky. Text slouží jako motivace pro další hudebně-tvořivé činnosti:

„Sluníčko bylo zaskočené, a tak se raději zeptalo, jak se můra jmenuje. „Já? Já se jmenuji přeci Můra. A tady jsou mé kamarádky, Můry.“ „Vy nemáte žádná jména?“ podivilo se sluníčko. „Ne, proč, vždyť všechny vypadáme úplně stejně.“ Sluníčku to přišlo velice podivné, ale dostalo nápad a zeptalo se: „A nechtěla bys vypadat trochu jinak než všechny ostatní? Veseleji? Barevněji?“ Můra se rozzlobila: „Jinak? Veseleji? Co to vymýšlíš? Vždyť by se mi všichni jen směli.“ Ale než to stačila doříct, sluníčko sáhlo dlouhým zlatým paprskem pro modrou barvu a obarvilo celá její křídla na modro. Můra nevěděla, co má dělat, bylo jí do pláče. Jiná můra se jí začala posmívat a říkala, že díky obarvení přestala patřit mezi můry.“⁵⁷

Třetí část projektu umožňuje propojení se vzdělávací oblastí *Dítě a ten druhý* v rámci *RVP PV*⁵⁸. Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v interpersonální oblasti je podporovat utváření vztahů dítěte k jinému dítěti či dospělému. Dále posilovat, kultivovat a obohacovat jejich vzájemnou komunikaci a zajišťovat pohodu těchto vztahů.

2. 9. 1 Průběh aktivit 3. projektového bloku *Mé jméno je Můra*

⁵⁶ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018, s. 26-27. [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

⁵⁷ ANDRIANTSARAZO, Erica et al. *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního a mladšího školního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020, s. 77-78. ISBN 978-80-7603-181-4.

⁵⁸ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018, s. 23. [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

Třetí projektový blok se uskutečnil 12. prosince 2020. Byl zaměřen na třetí dějství příběhu. Vzhledem ke zdárnému uskutečnění všech aktivit a zvládnutí organizace v předchozích vyučovacích blocích se pokračovalo stejným tempem.

V rámci třetího setkání se uskutečnilo těchto 13 aktivit: rozbor textu, hra na jména, hra „Černobílý svět“, výtvarná činnost, hra založená na důvěře, výtvarná činnost, dechové cvičení, artikulační cvičení, rytmické cvičení, rozezpívání, zpěv písně, pohybová aktivita k písni, vypracování pracovního listu.

Aktivita č. 1: Rozbor textu

Cíl aktivity: formulovat svoje myšlenky, naslouchat druhým.

Popis aktivity: Analýza textu pohádky. Učitel klade dětem tyto otázky:

„Můra vidí svět černobíle, jak asi takový svět vypadá?

Jaký má vidění světa v černé a bílé barvě výhody a jaké nevýhody?

Jak se cítila můra v momentě, kdy jí sluníčko obarvilo?

Proč se můra bála toho, že je jiná?

Kdo můře pomohl vyrovnat se s jejím strachem?

Znáte někoho, kdo se podobně jako můra odlišuje? Jak to vnímá jeho okolí?

Čím je každý z nás jiný?“

Úkolem dětí je najít na tyto otázky odpověď. Mohou se vzájemně radit, vést diskuzi a dělit se o své názory.

Aktivita č. 2: Hra na jména

Cíl aktivity: rozvoj řečových schopností, probudit zájem o druhé lidi.

Popis aktivity: Děti si podle pokynů učitele si sednou do kroužku na koberec a hrají hru na jména. Ten, kdo má v ruce plyšáka, řekne jméno kamaráda a zároveň mu položí tyto otázky:

„Jaká je tvoje oblíbená barva?

Jaká je tvoje oblíbená hračka?

Jaká je tvoje oblíbená činnost?“

Když dítě zodpoví všechny kladené otázky, převezme pomyslnou štafetu v podobě plyšové hračky a pokračuje v kladení otázek. Tímto způsobem oběhne postupně celé kolečko.

Aktivita č. 3: Hra „Černobílý svět”

Cíl aktivity: rozvoj pozornosti, představivosti.

Popis aktivity: Úkolem dětí je podle pokynů učitele vytvořit prostor, ve kterém budou pouze černé a bílé věci a hračky. Společně takový prostor pozorují. Poté svoje zážitky děti reflektují: např. čeho si všimly, co je zaujalo a jak to na ně působilo. Naváže se povídáním o lidech, kteří trpí poruchou zraku. Ve vzácnějších případech se objevuje barvoslepost úplná, kdy člověk vidí černobíle. Děti se zkusí vžít do role takového člověka.

Aktivita č. 4: Výtvarná činnost

Cíl aktivity: rozvoj jemné motoriky, experiment s barvami.

Popis aktivity: Děti malují černým uhlem nebo pastelkami černobílý svět můry na velký formát papíru A3. Děti mají na výběr ze dvou pomůcek a je na nich, kterou z nich zvolí. Je důležité, aby se spolu domluvily, kdo a co bude malovat. Měly by být zapojeny všechny děti. Je důležitá spolupráce a vzájemná koordinace. Dále následuje experiment s bílou a černou barvou. Děti mohou tyto dvě barvy různým způsobem míchat. Vzniká tak celá řada odstínů šedé.

Obr. č. 6. Ukázka výsledného výtvoru skupiny dětí při výtvarné činnosti

Aktivita č. 5: Hra založená na důvěře

Cíl aktivity: podpora vzájemné kooperace a koordinace pohybu, rozvoj spolupráce.

Popis aktivity: Děti stojí v kroužku těsně vedle sebe a ramenem se dotýkají ramene druhého. Uprostřed stojí jedno dítě, které má za úkol se zpevnit – být rovné jako prkno. Poté se nakloní na libovolnou stranu. Děti ho mají za úkol zachytit a postrčit na druhou stranu kolečka. Tímto způsobem si prostředníka „hází“ mezi sebou. Prostředník vkládá důvěru, že ho ostatní včas chytí, aby nespádnul na zem. Je důležitý postřeh, koordinace a spolupráce všech dětí.

Aktivita č. 6: Výtvarná činnost

Cíl aktivity: rozvoj jemné motoriky.

Popis aktivity: V rámci dané činnosti děti vyrábějí mûru. Předkreslí si obyčejnou tužkou obrys mûry. Poté maketu mûry vystříhnou a nabarví. Je možné k tomu využít pastelky, vodové barvy, temperové barvy nebo voskovky. Obarvenou mûru připevní na špejli. Následuje povídání o barvách. S barvami lze dále experimentovat: vytvářejí se vícebarevné mûry. Lze využít také různé vzory – puntíky, proužky, kostičky, kolečka, čárky, vlnovky, apod. Děti se tak učí nejenom barvy, ale také různé vzory.

Obr. č. 7. Ukázka některých výtvorů dětí při kreslení můry.

Aktivita č. 7: Dechové cvičení

Cíl aktivity: podpora správného nádechu za užití bránice a správného postoje. Rozvoj jemné motoriky a představivosti.

Popis aktivity: Každé z dětí dostane papír, na který tuší udělá kaňku. Dále je úkolem dítěte pomocí brčka rozfoukat skvrnu do různých útvarů, obrázků. Poté si dítě vezme pastelky a dokreslí obrázek podle toho, co konkrétní skvrna připomíná. Jde o zapojení představivosti, fantazie a kreativity.

Aktivita č. 8: Artikulační cvičení

Cíl aktivity: uvolnění mluvidel – rty, tváře.

Popis aktivity: Tzv. tichá pošta je aktivita, kdy děti sedí v kroužku. Učitel pošeptá prvnímu dítěti po své pravici do ucha nějaké slovo. Dítě to pošeptá do ucha svému sousedovi, a tak oběhne celé kolo, až se to dostane opět k prvnímu dítěti. Toto dítě potvrdí, jestli slovo je správně nebo se během kola „zkomolilo“. Začíná se nejdříve jednoduššími slovy, postupně lze zadávat slova obtížnější na vyslovení. Např.: pes – kotě – uličník – střecha – injekční stříkačka, atd. Děti mohou převzít iniciativu a samy vymýšlet jednotlivá slova, která se týkají konkrétně zadaného tématu.

Aktivita č. 9: Rytmičné cvičení

Cíl aktivity: rozvoj rytmického cítění, sluchového vnímání, práce s dynamikou.

Popis aktivity: Hra na slepýše je založena na imitaci. Dítě nejprve sleduje zrakem jednoduchý rytmický model a po vzoru učitele tento model opakuje. Poté vnímá rytmický model se zavřenýma očima a snaží se jej zopakovat. Hra je zpestřena a ztížena tím, že se rytmizují slova a k této deklamaci se přidává rovněž dynamika, např.: velký stůl – silně, malý stůl – slabě.

Aktivita č. 10: Rozezpívání

Cíl aktivity: dosáhnout čistého intonování.

Popis aktivity: Když chceme, aby děti zpěv sjednotily, stanoví se jednotný tón (a1). Učitel ho dětem předzpívá na slabiku „la“. Každé dítě zpočátku začne na libovolném tónu

a postupně se má dopracovat až k tónu a1. Učitel zpívá tón a1 na slabiku tak dlouho, dokud se s ním všechny děti nesjednotí.

Aktivita č. 11: Zpěv písně

Cíl aktivity: rozvoj rytmického cítění a hlasové techniky.

Popis aktivity: Děti opakují po učiteli melodii a text písně *Lítala si laštověnka lítala*⁵⁹ (obr. č. 8) za pomoci metody imitace. Když si píseň dostatečně osvojí, je možné vybrat tři dobrovolníky. Každý z těchto dobrovolníků zazpívá jednu sloku sólově.

Lítala si laštověnka, lítala moravská

Lí - ta - la si laš - to - věn - ka, lí - ta - la,
až se o - na čer - né ze - mě tý - ka - la.

2. Přiletěl k ní kraholíček, malý pták:
Budeš-li se, laštověnko, vydávat?
3. Nebudu se, kraholíčku, vydávat,
až se bude suchá lípa zelenat.

Obr. č. 8. Píseň *Lítala si laštověnka, lítala*.

Aktivita č. 12: Pohybová aktivita k písni

Cíl aktivity: rozvoj pohybového aparátu.

⁵⁹ ŠIMANOVSKÝ, Z.; TICHÁ, A. *Lidové písničky a hry s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, s. 85. ISBN 80-7178-323-4.

Popis aktivity: Děti si představují, že jsou vlaštovky. Létají volně sem a tam, nízko nad zemí, vysoko nad zemí. Letí rychle, poté pomalu. Děti jako vlaštovky mají za úkol také vymyslet svoji vlastní řeč, kterou si mezi sebou povídají.

Aktivita č. 13: Práce s vlastním pracovním listem

Cíl aktivity: rozvoj jemné motoriky, ovládnání pohybového aparátu, orientace v prostoru.

Popis aktivity: Dítě pomáhá najít motýlkovi správnou cestu domů. Navazuje pohybová činnost, kterou lze označit jako překážková dráha. (Viz. příloha – pracovní list č. 3)

2. 9. 2 Reflexe 3. projektového bloku

Děti se seznámily s třetí částí hudební pohádky a poté zodpovídaly jednotlivé otázky (aktivita č. 1 – Rozbor textu). Popisovaly, jak by jim svět bez barev připadal smutný a prázdný. Dokázaly se vcítit do pocitů můry a vystihnout, jak se můra cítila. Děti říkaly svoje názory, myšlenky a vyjadřovaly se v celých větách. Nedokázaly však přesně pojmenovat, proč se můra bála, že je jiná.

U aktivity č. 2 – hra na jména – povídali jsme si o tom, že je každý z nás v něčem jiný. Někomu jde lépe fotbal, jiný zase dobře maluje. Děti příliš osobnostní charakterové vlastnosti nedokázaly rozpoznat, odlišnosti nevnímaly a připadalo jim, že jsou na tom všichni podobně. Dokázaly rozlišit pouze to, že má každý jiné zájmy a koníčky. Všechny děti uměly kladené otázky zodpovědět.

U aktivity č. 3 – hra „Černobílý svět“ nebylo jednoduché sehnat věci pouze z černé a bílé barvy, většina věcí tvořily plyšákové hračky. Děti se soustředily a snažily se představit, jaký život mají lidé, kteří trpí poruchou zraku, kdy vidí věci jenom černobíle. Bylo pro ně těžké si představit, že vnímají svět pouze 2 barvami. Připadalo jim všechno najednou smutné a tmavé. Navázali jsme spontánně rozhovorem o lidech s postižením, přičemž si děti uvědomovaly, jak je důležité si vážit svého vlastního zdraví a pečovat o sebe.

Při výtvarné činnosti (aktivita č. 4) byla nejdůležitější vzájemná domluva mezi dětmi, spolupráce a koordinace. Postupně se domluvily na pořadí, ve kterém budou kreslit a dokázaly společně ve dvou skupinkách vytvořit společné dílo. Každá skupina zvolila jiný systém domlouvání. První skupina chlapců zvolila hlavního vedoucího skupiny, který ostatní dále korigoval. Druhá skupina děvčat zvolila taktiku kreslení zvlášť. Postupně se tedy střídaly, každá měla papír chvíli u sebe. Vznikl tak obrázek černobílé vesničky se sluníčkem. Každá skupina pak svůj výtvar okomentovala a zároveň zhodnotila i výtvar druhé skupiny. Vodovými barvami poté míchaly černou s bílou a vznikaly tak různé tóny šedé. Děti byly z míchání barev nadšené a bavilo je objevovat nové odstíny.

Při hře, která byla založena na důvěře (aktivita č. 5) se ukázalo, že nejtěžší úkol měl ten, který byl uprostřed kroužku. Aby ho ostatní mohli chytat, bylo zapotřebí, aby byl celý zpevněný – rovný jako prkno, což bylo pro některé obtížné a báli se naklánět, i přesto, že vzdálenost mezi dětmi byla velmi malá. Ostatní měli tendence prostředníka strkat rukama, aby mu pomohli. Některé děti měly menší zábrany a nebály se svěřit do rukou druhých, kteří je díky celkové koordinaci a spolupráci vždy chytily.

Další výtvarná činnost (aktivita č. 6) byla zaměřena na zlepšení jemné motoriky a rozvoji kreativity dítěte. Nejhorší část úkolu bylo pro děti vystříhnout můru nůžkami. Často se stávalo, že děti ustříhly nechtěně hlavu nebo křídlo a musely předkreslovat nového motýla.

Dále následovala aktivita zaměřena na dechové cvičení (č. 7), při které se děti učily správně používat bránici. Děti nejvíce bavilo dokreslování a vymýšlení obrázků, které z kaňky vznikly, byly hodně kreativní a každému vznikl jiný obrázek.

Tichá pošta jako artikulační cvičení (aktivita č. 8) fungovala dobře. Děti chtěly samy vymýšlet slova, nejčastěji se objevovaly hudební nástroje. U 5–ti letých dětí se stávalo, že slovům špatně rozuměly a tlumočily něco jiného, i přesto, že to nedávalo žádný smysl. Další oblíbené téma bylo jídlo, a také zvířata.

Při rytmickém cvičení (aktivita č. 9) bylo pro děti nejtěžší zavřít oči a zároveň tleskat rytmus, nedokázaly je mít zavřené po celou dobu. S dynamikou děti žádný problém neměly a každý dokázal rozeznávat dynamické stupně forte a piano.

Intonační cvičení (aktivita č. 10 – rozezpívání) probíhalo delší dobu, protože to bylo pro děti poměrně těžké. Stále se dolad'ovaly a některé tóny nemohly „najít“. Zároveň však projevíly velkou snahu, i když některé děti tóny neslyšely a stále se pohybovaly na téměř stejném tónu. Postupně se však podařilo s vyvinutím velkého úsilí dojít až k tónu a1.

Následovala aktivita č. 11 – zpěv písně *Litala si laštověnka, litala*. Tuto píseň neznalo žádné z dětí. Dokázaly se ji však rychle naučit opakováním textu a melodie po dvou taktech. Tato píseň byla pro děti relativně snadná, protože neměla příliš velké rozpětí tónů. Méně zkušené děti se učily od těch zdatnějších, které uměly lépe se svým hlasem pracovat a více slyšely a dolad'ovaly jednotlivé tóny. Původně se měly vybrat dobrovolníci pro sólový zpěv. Děti se ale styděly a nechtěly zpívat před ostatními kamarády sami.

Dále navazovala aktivita č. 12 – pohybová aktivita k písni. Děti podle pokynů létaly jako vlaštovky. Vymyslely si svoji vlastní řeč, kterou si povídaly s ostatními vlaštovkami. Díky této hře došlo k upevnění vztahu mezi některými dětmi, jelikož je vymyšlení vlastní řeči spojilo a důsledkem této hry se spolu některé děti začaly více bavit.

Následovalo vypracování pracovního listu (aktivita č. 13). Záměrně měly děti rozdané papíry do dvojic. Bylo to proto, aby se naučily spolupracovat, domlouvat se spolu, rozvíjet komunikační schopnosti a navzájem se obohacovat o svoje názory. Dětem nedělalo problém najít správnou cestu do domečku. Při úkolu č. 2 se však objevil problém se zavázanýma očima. Děti se bály jít samy s šátkem. Proto se pravidla nakonec upravila a mezi překážkami se chodilo bez šátků. Dítě chodilo pozadu, aby pro ně překážková dráha nebyla tak jednoduchá a představovala pro ně určitou výzvu.

Všechny realizované aktivity ze 3. projektového bloku směřovaly k naplnění výstupů z *RVP PV*⁶⁰: navazovat kontakty s dospělým, kterému je svěřeno do péče, překonat stud, komunikovat s ním vhodným způsobem, respektovat ho. Přirozeně a bez zábran komunikovat s druhým dítětem, navazovat a udržovat dětská přátelství. Dodržovat dohodnutá a pochopená pravidla vzájemného soužití a chování doma, v mateřské škole, na veřejnosti, dodržovat herní pravidla.⁶¹

2. 10 4. část projektu *Pestrobarevní motýlci*

V rámci 4. projektového bloku se dětem předčítal níže uvedený úryvek z hudební pohádky, který učitel postupně dětem předčítal:

„Ostatní můry se ale nesmály, naopak řekly, že jí to moc sluší, že je veselejší, a že přece zůstane jejich kamarádkou, i když vypadá trochu jinak než všechny ostatní. Některé dokonce poprosily sluníčko, jestli by jim také nemohlo nabarvit jejich křídla. A sluníčko s radostí sáhlo paprskem po modré barvě, pak po žluté, červené, fialové a po mnoha dalších. Z můr se stali motýli a zanedlouho létali po vesnici motýli všech barev.“⁶²

Tato část projektu *Pestrobarevní motýlci* je propojena s *RVP PV*⁶³, konkrétně se vzdělávací oblastí *Dítě a jeho tělo*.⁶⁴ Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v oblasti biologické je stimulovat a podporovat růst a neurosvalový vývoj dítěte, podporovat jeho fyzickou pohodu, zlepšovat jeho tělesnou zdatnost i pohybovou a zdravotní kulturu. Dále podporovat rozvoj jeho pohybových i manipulačních dovedností, učit je sebeobslužným dovednostem a vést je ke zdravým životním návykům a postojům.

Jsou podporovány tyto dílčí vzdělávací cíle: uvědomění si vlastního těla, rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky

⁶⁰ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

⁶¹ Tamtéž, s. 23-24.

⁶² ANDRIANTSARAZO, Erica et al. *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního a mladšího školního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020, s. 78. ISBN 978-80-7603-181-4.

⁶³ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

⁶⁴ Tamtéž, s. 15.

(koordinace a rozsahu pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod.), ovládání pohybového aparátu a tělesných funkcí.⁶⁵

2. 10. 1 Průběh aktivit 4. projektového bloku *Pestrobarevní motýlci*

Toto dopolední setkání uskutečněné 13. prosince 2020 bylo zaměřeno na čtvrté dějství příběhu hudební pohádky a bylo propojeno se vzdělávací oblastí z *RVP PV Dítě a jeho tělo*.⁶⁶ Bylo realizováno těchto 9 aktivit: rozbor textu, pohybová hra, výtvarná činnost, recitace básně, spojení pohybu a recitace, výtvarná činnost, pohybová aktivita – hra na sochy, improvizací tanec a vypracování pracovního listu.

Aktivita č. 1: Rozbor textu

Cíl aktivity: rozvoj slovní zásoby, zlepšení řečových schopností, formulování domněnek, myšlenek a názorů.

Popis aktivity: Analýza textu pohádky. Děti odpovídají na otázky kladené učitelem.

„Jak byste se zachovali na místě ostatních můr?“

Jakou barvu byste chtěli jako motýlci mít?

Jaké rádi nosíte oblečení?

Jaké oblečení je typické pro holčičky a které pro kluky?

Jaké je vaše nejoblíbenější oblečení?

Jaká obuv je pro vás nejpohodlnější?“

Na základě textu je také úkolem dětí vysvětlit význam slov: chlubit se, vytahovat se, být ostýchavý, stydět se, být pyšný.

Poté dostanou děti k dispozici několik obrázků – střevíčky, holínky, šála, rukavice, bunda, čepice, plavky, kravata, oblek, šaty, sukně, tričko, tepláky, kšiltovka, kraťasy. Jejich úkolem je pojmenovat obrázky a říct, v jakém ročním období a při jaké příležitosti se nosí.

⁶⁵ Více o dílčích vzdělávacích cílech v *RVP PV, Dítě a svět*, s. 15.

⁶⁶ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

Aktivita č. 2: Pohybová hra

Cíl aktivity: rozvoj hrubé motoriky, koordinace pohybu.

Popis aktivity: Děti si představí, že jsou můry, které létají po místnosti a chce je chytanou do síťky neznámý chytač můr. Vybere se dobrovolník – chytač, který děti vyřadí ze hry tím, že se jich dotkne rukou. Postupně má chytač za úkol pochytat všechny můry.

Aktivita č. 3: Výtvarná činnost

Cíl aktivity: uvolnění zápěstí, pravé ruky, zdokonalení jemné motoriky.

Popis aktivity: Děti mají za úkol namalovat sluníčko, které má v ruce štětec a postupně obarvuje můry. Z těch se stávají krásní motýlci, kteří létají po vesnici. Obrázek má dvě části – na první polovině papíru jsou černobíle můry a na druhé polovině papíru jsou pestrobarevní motýlci. Mají k dispozici tyto pomůcky: štětce, papír A4, vodové barvy nebo tempéry.

Aktivita č. 4: Recitace básně

Cíl aktivity: správná výslovnost, rozvoj paměti.

Popis aktivity: Děti se učí autorskou báseň – *Motýlek* formou echa. Opakují jednotlivé verše po učiteli. Na konci této aktivity by báseň měly dokázat odrecitovat sami bez nápovědy. Důležitý je přednes a správná výslovnost.

Název básně: *Motýlek*

Přiletěl k nám na zahradu,

sosáček má od nektaru.

Je to motýl neposeda,

hraje si od rána do večera.

Létá z květů na květ,

obletí tak celý svět.

Aktivita č. 5: Spojení pohybu a recitace

Cíl aktivity: zdokonalení v hrubé motorice, koordinace pohybu, ovládnání pohybového aparátu, rozvoj paměti.

Popis aktivity: Nejdříve se děti učí formou metody imitace recitovat text písničky: Hlava, ramena, kolena, palce. Poté se přidá pohyb, kdy se děti dotýkají jmenovaných částí těla, tempo se postupně zrychluje.

Aktivita č. 6: Výtvarná činnost

Cíl aktivity: rozvoj jemné motoriky, zvětšení slovní zásoby.

Popis aktivity: Kresba lidského těla – děti kreslí lidskou postavu. Poté pojmenovávají jednotlivé části těla, která následně ukazují sami na sobě. Mohou používat barevné pastelky nebo černý, příp. hnědý úhel, postavu stínují.

Obr. č. 9. Ukázka výtvaru 5 ti letého dítěte při výtvarné činnosti

Aktivita č. 7: Pohybová aktivita – hra na sochy

Cíl aktivity: rozvoj neverbální komunikace vlivem poslechu a pohybu.

Popis aktivity: Dětem je puštěna hudba z rádia, na jejímž základě běhají a tancují při písničce po třídě. Při zastavení písničky děti na místě okamžitě ztuhnou. Vznikají tak „sochy“, které mají zajímavé a často komické polohy i mimiku.

Aktivita č. 8: Improvizační tanec

Cíl aktivity: rozvoj neverbální komunikace vlivem pohybu.

Popis aktivity: Tato pohybová aktivita je založena na improvizaci. Děti mají za úkol se vžít do role domácích zvířátek a předvést libovolné taneční figury těchto zvířat. Učitel pokládá tyto otázky:

„Jak by tancovaly husy?

Jak by tancovali psi?

Jak by tancovali králíci?

Jak by tancovaly kočky?

Jak by tancovaly krávy?“

U této aktivity je důležité zajistit dostatečný prostor v herně nebo třídě, kde se improvizační tanec realizuje.

Aktivita č. 9: Práce s vlastním pracovním listem

Cíl aktivity: rozvoj jemné motoriky.

Popis aktivity: Seznámení s pojmem symetrie, výroba motýlka. (Viz. příloha – pracovní list č. 4)

2. 10. 2 Reflexe 4. projektového bloku

Čtvrtý den děti v herně na základě předposledního, čtvrtého dějství příběhu zodpovídaly postupně všechny otázky (aktivita č. 1 – Rozbor textu). 6 leté děti byly více aktivní než 5 leté, uměly se více prosadit a měly větší postřeh. Proto byl opět zaveden systém hlášení, aby se děti navzájem nepřekřikovaly. Byl dán prostor a více času na jejich odpovědi. Kluci odpovídali, že rádi nosí tepláky, holky zase sukně. Nejpohodlnější obuv byla pro většinu z nich bačkůrky. Téma oblečení bylo zajímavé především pro holky, které neměly problém pojmenovat oblečení a přiřadit je k vhodnému ročnímu období. Nikdo z dětí neznal pojem lodičky, pouze název střevíčky. Cílem bylo zapojit do konverzace všechny děti, což se povedlo, i když některé řekly pouze pár slov.

Při pohybové hře (aktivita č. 2) nestačilo určit pouze jednoho chytače, protože nebyl schopen všechny děti pochytat. Pravidla se přizpůsobila – byly určeny nejméně dvě děti, které chytají ostatní.

Při výtvarné činnosti (aktivita č. 3) chtěla většina dětí kreslit pastelkami, protože se mohly více zaměřit na detaily. Našlo se i pár dětí, které malovaly vodovými barvami. Důležité bylo, aby správně držely tužky, příp. štětec v ruce a zdokonalovaly se tak v jemné motorice.

Dále navazovala aktivita č. 4 – Recitace básně – naučení autorské básničky, kdy děti seděly na koberci v kroužku a postupně opakovaly jednotlivé verše. Brzy děti uměly celou básničku a jednohlasně ji dokázaly odříkat. Důležitý byl jejich projev – děti říkaly text pomalu, hlídaly si správnou výslovnost a mluvily zřetelně nahlas. Poté děti navrhly, že by mohly básničku říkat po jednom verši, každý zvlášť a plynule by navázaly další. Při realizaci však vznikl problém, jelikož některé děti si to ještě nezapamatovaly celé a samostatně to nebyly schopné říci.

Následovala pohybová aktivita č. 5 – Spojení pohybu a recitace, při které se děti dotýkaly částí těla, postupně pomalu zrychlovaly. Některé děti v rychlejším tempu nestíhaly všechno správně vyslovit.

U další aktivity č. 6 – výtvarná činnost – kreslily děti lidskou postavu a pojmenovávaly části těla, které následně ukazovaly na sobě. Jedna holčička si pletla rameno s loktem, jinak všichni ostatní pojmenovali části těla správně.

Při pohybové hře na sochy (aktivita č. 7) děti reagovaly velmi dobře na hudbu a tancovaly svoje vlastní tanečky. Někdy se chytly za ruce do dvojice nebo trojice a při zastavení písničky ztuhly na místě v pozici, ve které se právě nacházely. Docházelo tak ke komickým situacím, kdy se děti dostávaly do zajímavých, legračních pozic.

Další aktivitou č. 8 byl improvizální tanec, při kterém děti tancovaly jako zvířátka. Jeden 6 letý chlapec odmítal tancovat, protože nevěděl, jak by měl tanec uchopit. Ostatní děti, především 5 letý naopak tancování bavilo, zapojily představivost, byly hodně

kreativní a nadšeně vymýšlely různé nové taneční figury. Dokázaly být daleko spontánnější a uvolněnější než jejich starší kamarádi.

Při práci s pracovním listem (aktivita č. 9) se nejčastěji objevovala chyba v tom, že stříhaly všechny čáry, upadla jim hlava nebo motýlí křídlo. Na druhý pokus už však dokázaly motýlka správně vystříhnout a vznikl jim tak krásně symetrický obrázek.

Všechny výše uvedené aktivity ze 4. projektového bloku byly realizovány tak, aby směřovaly k těmto výstupům z *RVP PV*⁶⁷: zvládat základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, běžné způsoby pohybu v různém prostředí. Vědomě napodobovat jednoduchý pohyb podle vzoru a přizpůsobit jej podle pokynu. Ovládat dechové svalstvo, sladit pohyb se zpěvem. Ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku, (zacházet s předměty denní potřeby, s drobnými pomůckami, s výtvarným materiálem, nůžkami, papírem). Pojmenovat části těla, mít povědomí o těle a jeho vývoji.⁶⁸

2. 11 5. část projektu *Dobro vítězí nad zlem*

V rámci hudebního projektu jsem s dětmi pracovala pátý den na níže uvedeném textu hudební pohádky:

„Můra, která se předtím smála, nakonec sama přišla a modrému motýlovi se omluvila, že to tak nemyslela, přiznala, že jí modrou barvu pouze záviděla, a proto byla nespravedlivá.

„Vím, že jsem to celé pokazila a byla jsem na tebe ošklivá, ale tobě to tak slušelo, a já jsem byla jen černobílá a obyčejná.“ A modrý motýl jí na to odpověděl: „Mrzelo mě, jak ses zachovala, nebylo to od tebe hezké, ale už dávno jsem ti odpustila, jsme přeci kamarádky a chybu může udělat každý.“ A sama poprosila sluníčko, aby i tuto můru obarvilo, a sluníčko tak hned učinilo. A tím, jak čerstvě nabarvení motýli létali po celé

⁶⁷ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

⁶⁸ Tamtéž, s. 16.

vesničce, okapávaly z nich kapičky barev a zanedlouho vše ve vesnici zářilo barvami.”⁶⁹

V této části dochází k propojení v rámci *RVP PV*⁷⁰ se vzdělávací oblastí *Dítě a jeho psychika*.⁷¹ Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v oblasti psychologické je podporovat duševní pohodu, psychickou zdatnost a odolnost dítěte rozvoj jeho intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, jeho citů i vůle, stejně tak i jeho sebepojetí a sebenahlášení. Je rozvíjena jeho kreativita a sebevyjádření. Je podpořen rozvoj jeho vzdělávacích dovedností a dítě je povzbuzováno v dalším rozvoji, poznávání a učení.

Tato oblast zahrnuje tři „podoblasti“: *Jazyk a řeč; Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace; Sebepojetí, city a vůle*. Více o jednotlivých podoblastech viz. *RVP PV*⁷²

2. 11. 1 Průběh aktivit 5. projektového bloku *Dobro vítězí nad zlem*

V posledním, pátém dopoledním setkání, které bylo uskutečněné 14. prosince 2020 se děti seznámily se samotným závěrem příběhu hudební pohádky, kdy dobro zvítězilo nad zlem a zlo se díky působení dobra obrátilo k lepšímu.

V tomto vyučovacím bloku jsem s dětmi uskutečnila 13 aktivit: rozbor textu, hra „Barevný déšť”, komunikační kruh s pantomimou, výtvarná činnost, dechové cvičení, artikulační cvičení, rytmické cvičení, rozezpívání, nácvik samotné písně, pohybová aktivita, hra „Jaký je můj kamarád” a vypracování pracovního listu.

Aktivita č.1: Rozbor textu

Cíl aktivity: rozvoj řečových schopností, zvětšení slovní zásoby.

Popis aktivity: Učitel pokládá tyto otázky, na které mají děti za úkol odpovědět celou větou:

⁶⁹ ANDRIANTSARAZO, Erica et al. *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního a mladšího školního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020, s. 78-79. ISBN 978-80-7603-181-4.

⁷⁰ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

⁷¹ Tamtéž, s. 17.

⁷² Jedná se o tyto podoblasti: *Jazyk a řeč; Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace; Sebepojetí, city a vůle*, viz. *RVP PV*, s. 17., 19., 21.

„Víte děti, co to znamená závist?“

Dokázali byste říci, ve které jiné pohádce se tato záporná lidská vlastnost objevuje?“

Učitel vede děti k tomu, aby na základě přečteného textu odvodily a vysvětlily, co to znamená „odpuštění“ a „omluva“.

„Omluvily jste se někdy, když jste něco provedly?“

Jaká jiná „kouzelná slovíčka“ znáte?

Dokážete se vcítit do role modrého motýla?

Jak byste se zachovaly na jeho místě?

Také byste závistivé můře odpustily?

Jaké si z toho, děti, berete ponaučení?“

Následně učitel dospěje s dětmi k níže uvedeným ponaučením, které z pohádky vyplývají. Postupně děti vysvětlují významy jednotlivých ponaučení a shrnou celou pointu příběhu: Nejen, že dobro vítězí nad zlem, ale zlo má díky působení dobra šanci obrátit se k lepšímu. Dobře se cítíme s těmi, kteří nás přijímají takové, jakými skutečně jsme. Vzhled člověka nemusí vypovídat o tom, jaký člověk skutečně je. To, že je někdo jiný, neznamena, že je horší.

Aktivita č. 2: Hra „Barevný déšť“

Cíl aktivity: aktivita zaměřená na zlepšení jemné motoriky, rozvoj představivosti a fantazie.

Popis aktivity: Děti dostanou do ruky kamínky a ťukají jimi o zem, což má připomínat barevné kapičky, které postupně obarvují vesničku z příběhu, až září všemi barvami. Čím rychleji a hlasitěji ťukají, tím rychleji se vesnička obarvuje. Děti se řídí podle toho, jestli má učitel ruku zdviženou nahore – což znamená rychlejší ťukání nebo klesá směrem dolů – což znamená pomalejší ťukání. Na základě této aktivity se děti pomocí vizualizace učí rozpoznávat pomalé a rychlé tempo.

Aktivita č. 3: Komunikační kruh s pantomimou

Cíl aktivity: zlepšení komunikačních schopností a neverbálního projevu.

Popis aktivity: Učitel pokládá dětem otázky na téma vztahy:

„Jaký máte vztah s maminkou a tatínkem?“

Pomáháte jim doma?

Nezlobíte doma rodiče?

Uklízíte po sobě hračky?

Máte doma nějaká pravidla, která musíte dodržovat?” (Např.: ukládání ke spánku v 19:00 hod, každodenní umývání nádobí, apod.).

Děti se následně rozdělí do dvojic a určí se role. Jeden z nich je maminka, druhý je dítě. Maminka zadává svému dítěti domácí práce/úkoly, které má dítě splnit. Dítě předvádí roli poslušného a poté neposlušného dítěte. Poté si role vymění. Celá pantomima je založena na bezprostřední improvizaci. V rámci této aktivity jsou rozvíjeny z *RVP PV*⁷³ tyto konkrétní vzdělávací oblasti – *Dítě a jeho tělo*⁷⁴, *Dítě a jeho psychika*⁷⁵, *Dítě a společnost*.⁷⁶

Aktivita č. 4: Výtvarná činnosti

Cíl aktivity: rozvoj jemné motoriky.

Popis aktivity: Kresba všech členů rodiny dítěte na papír A4. Děti používají pastelky. Každý člen má být zároveň zachycen při své oblíbené činnosti – doma nebo venku.

Aktivita č. 5: Dechové cvičení

Cíl aktivity: cílem je navodit plný nádech a hluboký výdech, dosáhnout uvolnění ramen a oblasti hrudníku.

Popis aktivity: Nasávání a vyfukování vzduchu střídavě pravou a levou nosní dírkou. Jednu díрку si děti vždy uzavřou pomocí přitisknutého prstu. Nejhlubšího dechu můžeme u dětí dosáhnout při dýchání nosem, když si lehnou na koberec a poslouchají relaxační hudbu.

Aktivita č. 6: Artikulační cvičení

Cíl aktivity: Uvolnění čelisti a správné nastavení mluvidel.

⁷³ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

⁷⁴ Tamtéž, s. 15.

⁷⁵ Tamtéž, s. 17.

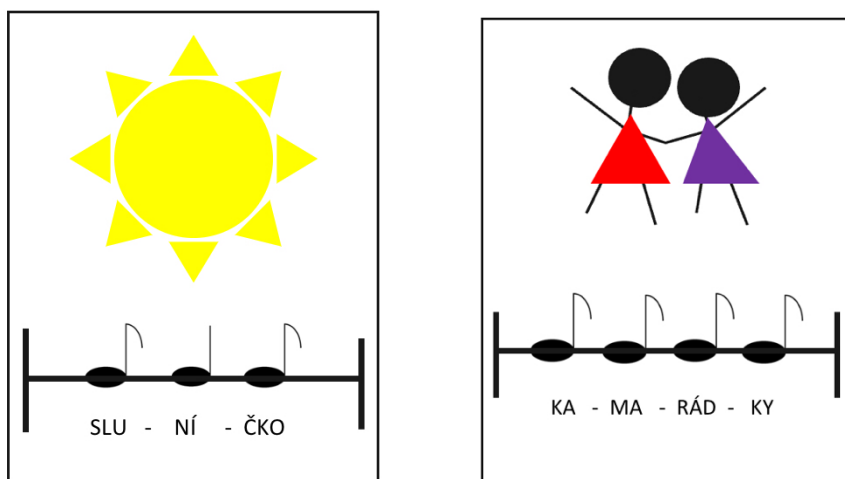
⁷⁶ Tamtéž, s. 25.

Popis aktivity: Děti se protahují jako kotě – mijau, mnijau, štěkají jako pejsci – haf, ňaf, gestem ruky posílají míček – kutululu, hrají si na zvony – bim, bam, bum.

Aktivita č. 7: Rytmické cvičení

Cílem aktivity: podpora a rozvoj rytmického cítění.

Popis aktivity: Děti dostanou k dispozici kartičky obrázků a jejich úkolem je vytleskávání jednoduších slov podle počtu slabik. Jedno z dětí hrou na bubínek udává první dobu, ostatní musí jít podle něj. Je důležitá plynulost a zachování správného rytmu Ty – má hodnotu osminové noty, tá – má hodnotu noty čtvrté.

Obr. č. 10. Ukázka kartiček s rytmickými slabikami

Sluníčko – ty, tá, ty

Kamarádky – ty, ty, ty, ty

Můra – tá, tá

Vesnička – ty, ty, tá

Pohádka – ty, ty, tá

Barvy – tá, tá

Motýli – ty, ty, tá

Paprsek – ty, ty, tá

Uvedená aktivita slouží k tomu, aby se děti seznámily s rytmickými slabikami. Děti se učí pracovat s rytmickými hodnotami.

Aktivita č. 8: Rozezpívání

Cíl aktivity: zaměření na čistotu intonace, rozvoj hudební představy.

Popis aktivity: Lze převzít první čtyři takty z písně *Všechno dobře dopadlo*⁷⁷ (obr. č. 11), za účelem hlasové rozcvičky – učitel předzpívá dětem na slabiku „na” danou melodií. Děti se učí formou metody imitace. Učitel poté transponuje píseň postupně od tónu c1 po půltónech až do tónu g1. Je rozvíjen hlasový rozsah dětí, přičemž se respektuje také rozsah jejich hlasového rejstříku. Při hlasové rozcvičce je důležité správné intonování a dodržování stanoveného rytmu. K tomuto účelu je vhodné s dětmi využít text písně nebo rytmizaci pomocí rytmických slabik.

Všechno dobře dopadlo

Předehra a dohra Hudba a text: Petra Žáková
Hudební aranžmá: Jaroslav Vereb

♩ = 100

C F⁶ C/G G⁷ C

T II D T

Obr. č. 11. Čtyřtaktový motiv k využití pro hlasovou rozcvičku

Aktivita č. 9: Návčik samotné písně

Cíl aktivity: rozvíjení rytmického cítění a hlasového rozsahu dětí.

Popis aktivity: Děti se formou metody imitace učí text a melodii písně *Všechno dobře dopadlo*⁷⁸ (obr. č. 12). Učitel předzpívá postupně jednotlivé hudební fráze, děti vše zopakují. Když si děti píseň dostatečně osvojí, přidá se hudební doprovod – využití CD nahrávky.

⁷⁷ ANDRIANTSARAZO, Erica et al. *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního a mladšího školního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020, s. 81. ISBN 978-80-7603-181-4.

⁷⁸ ANDRIANTSARAZO, Erica et al. *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního a mladšího školního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020, s. 81. ISBN 978-80-7603-181-4.

Všechno dobře dopadlo

Předehra a dohra

Hudba a text: Petra Žáková

Hudební aranžmá: Jaroslav Vereb

♩ = 100

T II D T

T D⁷ D⁷

1. Slu-níč-ko vše na-pra-vi-lo, do-brý sku-tek u-dě-la-lo.
2. La la la la la la la la la la lá la la la la

1. C/G D/F# C/G G7 C

T II D⁷ T

Všechno do-bře do-pa-dlo, na všech-ny se ba-rev do-sta-lo.

♩ = 80

T III^{3#}(E Dur) T III^{3#}(E Dur)

Jed-na mů-ra, s dru-hou mů-rou, bar-vy mě-ly stej-né s du-hou,

T III^{3#}(E Dur) D T D⁷ T

všechny spo-lu, do-hro-ma-dy, už se sta-ly ka-ma-rá-dky.

♩ = 100

2. C/G D/F# C/G G7 C

T II D⁷ T

Všechno do-bře do-pa-dlo, na všechny se ba-rev do-sta-lo.

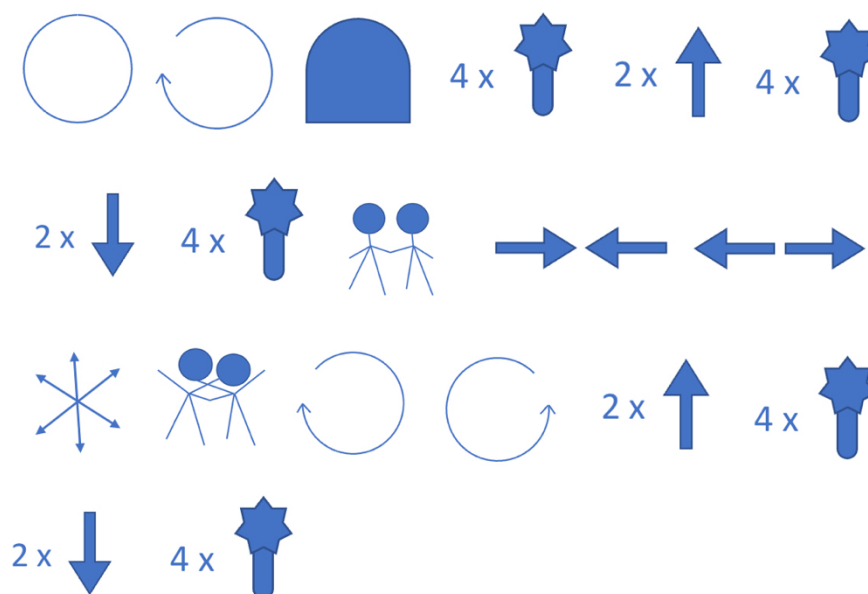
Obr. č. 12. Píseň Všechno dobře dopadlo⁷⁹

⁷⁹ Tamtéž, s. 81.

Aktivita č. 10: Pohybová aktivita

Cíl aktivity: rozvoj neverbální komunikace, rytmického citění, hrubé motoriky a motorické paměti.

Popis aktivity: Dalším příkladem, jak lze s písní *Všechno dobře dopadlo*⁸⁰ pracovat, je využití elementární choreografie. Uvedenou aktivitou jsou rozvíjeny konkrétní *vzdělávací oblasti RVP PV*⁸¹. Uvedenou aktivitu lze zaznamenat jednoduchými choreografickými symboly v podobě piktogramů (obr. č. 13).

Obr. č. 13. Jednoduchá choreografie bez hudebního podkladu. Uvedené symboly čteme po řádcích zleva doprava.

Na text „*Sluníčko vše napravilo*” děti udělají rukama pomyslný kruh a 1x se dokola zatočí kolem své vlastní osy směrem doprava.

Na text „*dobrý skutek udělalo.*” děti 1x vyskočí ze dřepu co nejvýš a 4x zatleskají rukama do rytmu na slovo: udělalo.

Na text „*Všechno dobře dopadlo*” udělají děti dva kroky dopředu a čtyřikrát tlesknou.

Na text „*Na všechny se barev dostalo.*” udělají děti dva kroky dozadu a čtyřikrát tlesknou.

⁸⁰ Tamtéž, s. 81.

⁸¹ Jedná se o vzdělávací oblasti: *Dítě a jeho tělo*, *Dítě a jeho psychika* a *Dítě a ten druhý*; Viz. oddíl 2.2 *Hudební výchova a její vazba na RVP PV*.

Na text „*Jedna míra s druhou mírou,*” se děti chytanou svého souseda za ruku.
 Na text „*barvy měly stejné s duhou,*” dvojice udělají jeden krok směrem k sobě a jeden krok směrem od sebe.

Na text „*všechny spolu dohromady,*” děti rozhazují rukama na všechny strany.

Na text „*už se staly kamarádky.*” se dvojice vezmou kolem ramen a obejmou se.

Na text „*La la la la la la la la*” se děti točí kolem své vlastní osy směrem doprava.

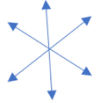

Na text „*la la la la la la la la*” se děti točí kolem své vlastní osy směrem doleva.

Na text „*Všechno dobře dopadlo,*” děti udělají dva kroky dopředu a čtyřikrát tlesknou.

Na text „*na všechny se barev dostalo.*” děti udělají dva kroky dozadu a čtyřikrát tlesknou.

Popis ke konkrétním pohybovým prvkům přináší přehledná tabulka (obr. č. 14)

Symbol č.1		Pomyslný kruh udělaný rukama
Symbol č.2		Točí se kolem své vlastní osy směrem doleva
Symbol č.3		Točí se kolem své vlastní osy směrem doprava
Symbol č.4	2 x 	Dva kroky dopředu

Symbol č.5	2 x 	Dva kroky dozadu
Symbol č.6		Děti chytanou svého souseda za ruku
Symbol č.7		Dvojice dětí udělají jeden krok směrem k sobě
Symbol č.8		Dvojice udělají jeden krok směrem od sebe
Symbol č.9	4 x 	4x zatleskají rukama do rytmu
Symbol č.10		1x vyskočí ze dřepu co nejvýš
Symbol č.11		Děti rozhazují rukama na všechny strany
Symbol č.12		Dvojice se vezmou kolem ramen a obejmou se

Obr. č. 14. Přehled jednotlivých choreografických symbolů.

Aktivita č. 11: Komunikační kruh

Cíl aktivity: správná výslovnost, zlepšení komunikačních schopností.

Popis aktivity: Učitel klade otázky vztahující se k lidským vlastnostem, děti mají za úkol odpovědět. Učí se formulovat myšlenky a zároveň naslouchají svým kamarádům.

Otázky:

„Co byste udělaly, kdybyste si všimly, že je váš kamarád smutný?”

Kdy jste měly naposledy, děti, špatnou náladu?

Viděly jste někoho ve svém okolí, kdo se urazil?

Kdo/co vám dneska udělalo radost?”

Aktivita č. 12: Hra „Jaký je můj kamarád”

Cíl aktivity: poznávat více své kamarády, umět pojmenovat a určit lidské vlastnosti.

Popis aktivity: Děti sedí v kruhu a jedno místo je prázdné. Ten, kdo ho má volné místo po pravici, řekne: *„Po mé pravé ruce je volné místo. Chci, aby si tam sedl ... (např. Vladislav), protože je... (dítě doplní kladnou lidskou vlastnost)”* Tímto způsobem se prostrídají postupně všichni děti v kroužku.

Aktivita č. 13: Práce s vlastním pracovním listem

Cíl aktivity: rozlišování citového projevu, ukázat příjemné a nepříjemné emoce, rozpoznat emoce druhých.

Popis aktivity: Práce s emocemi, rozpoznávání citového rozpoložení. (Více viz. příloha – pracovní list č.5)

2. 11. 2 Reflexe 5. projektového bloku

Na závěr hudebně výchovného projektu následovala reflexe V. vyučovacího bloku. Děti se seznámily s koncem pohádkového příběhu. Měly radost z toho, že všechno dobře dopadlo a všechny můry se přeměnily v krásné motýlky. Následoval opět rozbor textu (aktivita č. 1 – Rozbor textu) a zodpovězení otázek. Děti dokázaly vysvětlit pojem závist, odpuštění i omluvu, tato slova jim nebyla cizí a uvedly příklady situací, kdy se se závistí potkaly.

Mezi kouzelná slovíčka správně zařadily slova děkuju a prosím. Snažily se představit, jaké to je být motýlkem. Všichni se shodli na tom, že by závistivé můře také odpustili.

Děti dokázaly o věcech přemýšlet a sdělovaly si vzájemně svoje názory a dokázaly dojít ke správnému řešení celé situace. Shodly se na tom, že by každý měl respektovat druhého, i když je v něčem jiný. Postupně jsme společně rozebrali věty k závěru pohádky, šlo o to, aby děti pochopily jejich význam a vzaly si z pohádky ponaučení.

Při aktivitě č. 2 – Hra „Barevný déšť ” dokázaly děti rychle reagovat na pokyn ruky. Prostřednictvím vizualizace se děti naučily rozpoznávat pomalé a rychlé tempo.

Následovala aktivita č. 3 – Komunikační kruh s pantomimou. Téma rodinných vztahů bylo dětem blízké a každý se rozpovídal o tom, jak doma pomáhá, s kým tráví nejvíce času a jaké musí plnit povinnosti. Některé děti popisovaly, jaká dohodnutá pravidla dodržují. Při rozdělení do dvojic skoro všichni chtěli hrát rodiče a nikdo se nechtěl ujmout role dítěte, protože to pro ně bylo zajímavější a bavilo je zadávat úkoly. Děti v předškolním věku si rádi hrají na dospělé osoby a ztotožňují se s rolí, která je pro ně nevhodná. Zároveň dokázaly bezprostředně improvizovat a pantomimicky předváděly, jak plní zadané úkoly. Nejčastěji děti dávaly pokyny – uklid' hračky, utři nádobí, zalej květiny nebo nakrm psa.

Při výtvarné činnosti – aktivita č. 4 – měly děti největší problém s odhadem, často se jim stávalo, že člena rodiny nakreslily přes polovinu papíru a nezbylo jim mnoho místa pro další členy. Některé děti kreslily příliš velkou hlavu a malé tělo, nedokázaly určit správný poměr. Rychlejší děti zvládly dokreslit i některé pomůcky, které při práci využívají, např. konev na zalívání. Tato aktivita sloužila ke zdokonalení dětí v jemné motorice.

Následovala aktivita č. 5 – dechové cvičení. Sloužilo jako příprava před zpíváním samotné písničky. Děti dostaly pokyny, jak správně sedět, mít narovnaná záda, nezvedat ramena a nadechovat se do břicha. Všechny děti se k úkolu postavily zodpovědně, správně seděly a měly narovnaná záda. Všechny instrukce zvládly dobře a zakrývání nosních dírek je bavilo.

U artikulačního cvičení (aktivita č. 6) šlo především o uvolnění čelistí a správné nastavení mluvidel. Děti vydávaly zvuky jako zvířátka (kočička, pejsek, včelka, apod.).

Při rytmickém cvičení (aktivita č. 7) měly některé děti problém určit počet slabik, rytmus však dokázaly zachovat. Děti se velmi dobře vypořádaly s rytmickým cvičením na paměť – dokázaly už po pár taktech určit, která píseň se vytleskává, aniž by se říkal text písně.

Při rozezpívání (aktivita č. 8) děti opakovaly předzpívanou melodii, měly za úkol poslouchat i své kamarády, aby správně intonovaly a dolad'ovaly se. Některé děti měly silnější hlas a dokázaly vést ostatní děti, které potřebovaly více opory. Učily se tím také vnímat více věcí najednou a být trpělivé. Díky ochotě se učit novým věcem šlo rozezpívání snáze a rychleji se dosáhlo výsledku. Co se týče rytmu, dokázaly ho děti držet po celou dobu, aniž by docházelo k zrychlování nebo zpomalování.

Při nácviku textů a motivů samotné písně (aktivita č. 9) nebyl problém se zapamatováním melodie. Větší problém dělalo dětem učení se pohybovým figurám formou metody imitace (nápodobou) u pohybové aktivity č. 10. Jednotlivé figury se musely několikrát opakovat a dělaly se malé přestávky, aby si děti oddychly a odpočinuly, protože to byla činnost náročná nejen po stránce paměťové, ale i po stránce fyzické. Některé měly problém se zapamatováním všech kroků a snažily se vše obkukat od svých kamarádů. Pro holčičky byl tanec přirozenější a u některých bylo vidět, že jsou pohybově zručné a mají hudební cítění a smysl pro rytmus. Nakonec se však podařilo zrealizovat všechny pohybové figury díky velkému odhodlání a nadšení dětí. Po celou dobu nebyl žádný problém s kázní.

Další aktivita č. 11 – Komunikační kruh byla zaměřena na komunikaci a vyjadřování v celých větách. Děti reagovaly na kladené dotazy a nesměly odpovídat jednoslovně. Problém byl v tom, že některé děti opakovaly to samé, co řekli předchozí kamarádi. Často jsem je zastavovala a snažila se opravit jejich výslovnost. V mluveném projevu byly mezi dětmi poměrně veliké rozdíly. Důležité také bylo, že si neskákaly do řeči a vzájemně si naslouchaly.

Při aktivitě č. 12 – Hra „Jaký je můj kamarád“ – bylo pro některé děti těžké říci nějakou kladnou lidskou vlastnost kamaráda a někteří místo toho pojmenovávali např.: jejich oblečení. Bylo důležité, aby si uvědomily a dokázaly ocenit dobré vlastnosti druhých a uměly si jich vážit a respektovat je takové, jací jsou.

Jako poslední aktivita č. 13 představovala práci s pracovním listem. Děti si vzájemně radily a snažily se přiřadit správné emoce k motýlkům. Díky vzájemné spolupráci se s úkolem dokázaly dobře vypořádat. Při pantomimické hře pak snadněji rozpoznávaly jednotlivé emoce a zároveň se u toho hodně bavily.

Všechny uvedené aktivity byly realizované s odkazem na *RVP PV* a byly naplánované tak, aby splňovaly tyto výstupy z *RVP PV*⁸²: správně vyslovovat, ovládat dech, tempo i intonaci řeči. Vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity, mínění a úsudky ve vhodně zformulovaných větách. Porozumět slyšenému (zachytit hlavní myšlenku příběhu, sledovat děj). Učit se zpaměti krátké texty (reprodukovat písničky, zvládnout jednoduchou dramatickou úlohu apod.). Záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost. Postupovat a učit se podle pokynů a instrukcí. Přemýšlet, vést jednoduché úvahy a také vyjádřit to, o čem přemýšlí a uvažuje. Uvědomovat si své možnosti i limity (své silné i slabé stránky). Prožívat radost ze zvládnutého a poznaného. Respektovat předem vyjasněná a pochopená pravidla, přijímat vyjasněné a zdůvodněné povinnosti. Zachycovat a vyjadřovat své prožitky. Uvědomovat si příjemné a nepříjemné citové prožitky (lásku, soucítění, radost, spokojenost i strach, smutek, odmítání), rozlišovat citové projevy v důvěrném (rodinném) a cizím prostředí⁸³

⁸² *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

⁸³ Tamtéž, s. 18., 20., 22.

3 EVALUACE, SHRUTÍ PROJEKTU

Evaluace představuje efektivní nástroj výchovně vzdělávacího procesu. Během jednoho týdne absolvovaly děti intenzivní projektové vyučování, ve kterém prošly celým pohádkovým příběhem. Hudební projekt zahrnoval mnoho hudebních aktivit – poslechové, pěvecké, instrumentální i pohybové. Jako další aktivity byly zařazeny výtvarné činnosti a komunikační kroužky, ve kterých děti sdílely svoje názory a vzájemně se obohacovaly o svoje myšlenky a nápady. Důležitý byl také prožitek dítěte. Na závěr každého projektového bloku byla realizována reflexe, ve které měly děti za úkol říci, co se jim líbilo, co si nejvíce užívaly, co pro ně bylo těžké.

Součástí reflexe byla také diskuse nad otázkami týkajícími se vztahu dětí k hudbě. Děti reflektovaly, které hudební aktivity je nejvíce bavily. Zaujaly je především rytmická cvičení, kde se projevil jejich smysl pro rytmus, a také zpěv písní. Většina dětí se shodla na tom, že pro ně pohybové hry byly nejatraktivnější. Bavila je improvizace, kde měly velký prostor pro vyjádření. Těžší pro ně byla intonační cvičení, se kterými neměly mnoho zkušeností a nebylo pro ně jednoduché docílit čisté intonace. Naopak zpěv písní pro ně byl relativně snadný, dokázaly se rychle učit a neměly problém se zapamatováním nového textu.

Převážně pro děti ve věku pěti let nebylo snadné skloubit zpěv s tanečními pohyby. Nedokázaly se plně soustředit na více věcí najednou. Děti zaujaly písně z hudební pohádky, díky kterým se soustředily a udržely pozornost po celou dobu nácvičku jejich melodií a textu. Zvláště lze vyzdvihnout jejich odvahu zkoušet nové věci a nebát se říkat nahlas, co si myslí. Postupně se zapojily i děti, které se držely ze začátku hodně zpátky. Z velké části je ovlivnilo nadšení ostatních kamarádů, kteří je dokázali strhnout. Při pohybových činnostech byly děti ve svém živlu, uměly dobře improvizovat a zapojily ve velké míře svoji fantazii a představivost, když předváděly tanečky jednotlivých zvířátek. Díky velikosti herny bylo dostatek prostoru pro uskutečnění různých pohybových činností s hudebním doprovodem.

U výtvarných činností bylo překvapující, že se děti dosud neseznámily s mícháním barev. Bylo to pro ně něco nového, o čem ještě neslyšely. Při malbě

nebo kresbě se často vyskytovalo napodobování. Děti se dívaly ke svým kamarádům a snažily se namalovat to stejné, což popíralo smysl aktivit. Důležitá byla kreativita a zapojení představivosti a fantazie dítěte, proto pomohlo, když se některé děti přesadily.

Práce s pracovními listy probíhala hladce. Děti neměly problém s obtížností úkolů a všechno zvládly bez větší pomoci učitele. Pracovní list č. 5 byl pro děti nejtěžší. Rozpoznávání lidských emocí pro ně nebylo snadné. Starší děti měly tendenci svým mladším kamarádům radit. Nakonec se díky vzájemné spolupráci dokázaly dobrat ke správným výsledkům. Na pracovních listech je nejvíce bavilo hledání cesty motýlkovi do domečku a míchání barev. Vždy nejdříve řekly několik svých návrhů a poté si na papíře mícháním ověřily, jestli bylo jejich tvrzení správné.

Co se týče artikulačních cvičení byly děti velmi ukázněné, dokázaly udržet pozornost a správně se nadechnout do bránice, aniž by se jim zvedala ramena. Díky široké nabídce pestrých, různorodých aktivit se děti do všeho hrnuly s velkým nadšením a všechny naplánované činnosti se podařily zrealizovat. Záměrně byly činnosti vybrány takovým způsobem, aby komplexně rozvíjely dětskou osobnost.

3.1 Verifikace předpokladů výzkumu

V úvodu praktické části této práce byly stanoveny konkrétní hypotézy v rámci výzkumného šetření.⁸⁴ Realizováním hudebního projektu byly zjištěny tyto skutečnosti:

Ad 1) V Mateřské škole Telč byla zrealizována hudební pohádka a s ní i všechny aktivity, včetně práce s pracovními listy. Děti se ochotně zapojovaly a díky vstřícnému přístupu učitelek mateřské školy byl zajištěn hladký průběh všech činností.

Ad 2) Děti byly skrze poutavý příběh hudební pohádky vtaženy do děje. Díky pestré paletě různých činností dokázaly udržet pozornost. Děti si ve volných chvílích, i po skončení celého projektu, zpívaly nebo broukaly melodie.

⁸⁴ Viz 2. 2. *Cíle a předpoklady výzkumu*, s. 26–27.

Ad 3) Skrze hudební projekt bylo naplněno všech pět vzdělávacích oblastí *RVP PV*.⁸⁵

Ad 4) Introvertní děti se i přes svoji povahu nakonec dokázaly aktivně zapojit. Velkou roli sehrálo nadšení jejich kamarádů, kteří je dokázali strhnout a motivovat pro jednotlivé činnosti. Skrze pestré aktivity se mohly děti více poznávat, dozvídat se informace o sobě a o druhých. Vzájemně se podporovaly, sdílely, spolupracovaly a kooperovaly činnosti v týmu. Zároveň se obohacovaly o nové poznatky, nápady, myšlenky, dojmy a měly prostor pro sebevyjádření a sdílení všeho, co prožívaly a jak hudbu vnímaly.

⁸⁵ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2021-01-07]. Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

ZÁVĚR

Bakalářská práce *Využití hudební pohádky v hudebním vývoji předškolního dítěte* dala vzniknout hudebnímu projektu s názvem *Jak sluníčko obarvilo vesničku*. Do projektu byla zapojena skupina předškolních dětí ve věku 5 až 6 let z Mateřské školy Telč.

Hlavním cílem bylo ukázat možnosti využití hudební pohádky v hudebně výchovném procesu. Prostřednictvím vhodně zvolených aktivit byl propojen hudební, dramatický a výtvarný obor. Děti tak hravou formou pronikaly do problematiky umění a hudby. Byly rozvíjeny jejich hudební schopnosti a dovednosti.

Hudební pohádka dala prostor pro podporu a rozvoj hravosti, aktivity, bystrosti, inteligenci, otevřenosti, komunikaci, nápaditosti, empatie a prosociálního chování dítěte. Vhodnou motivací byly děti směřovány k objevování nových věcí, k nelehkému úkolu naslouchat a respektovat druhé lidi. Díky tomuto hudebnímu projektu se děti učily poznávat více sebe, druhé a svět okolo. Pohádka je učila také morálním hodnotám a pravidlům, na kterých je založena společnost, v níž žijeme.

K jednotlivým projektovým blokům byly vytvořeny pracovní listy, které se realizovaly na konci každého dopoledního setkání. Dále se reflektoval průběh činností a spolupráce, kooperace dětí ve skupině, ze kterého vyplynula určitá ponaučení. Byla provedena verifikace předpokladů výzkumu. Snahou bylo také podpořit aktivitu méně průbojných, introvertních dětí a vhodnou motivací je aktivně zapojit do celého průběhu hudebního projektu.

Tento hudebně dramatický žánr byl pro většinu dětí neznámý a poprvé se s ním setkaly až při uskutečnění hudebního projektu. Díky sníženému počtu dětí na deset bylo možné pracovat více do hloubky, přizpůsobit tempo průběhu projektu dětem a věnovat se každému více individuálně. Představa možnosti realizace něčeho nového a neobvyklého s předškolními dětmi v mateřské škole byla velice lákavá. Než jsme se společně s dětmi dobrali ke stanoveným cílům, dokázali jsem se o sobě hodně nového dozvědět, více se poznat a naučit se novým věcem. Tento hudební projekt byl velkou výzvou, jak hledat nové cesty a formy spolupráce s dítětem. Souhrnně lze říci, že stanovené cíle bakalářské práce byly naplněny.

Seznam použité literatury

1. ANDRIANTSARAZO, Erica et al. *Hudební pohádky se zpěvníčkem pro děti předškolního a mladšího školního věku*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020. 81 s. ISBN 978-80-7603-181-4.
2. BETTELHEIM, B. *Za tajemstvím pohádek*. Praha: NLN, s.r.o., 2000. 335 s. ISBN 80-7106-290-1.
3. BŘEZINOVÁ, I. heslo Pohádka. In: *Velká dětská encyklopedie*. (BŘEZINOVÁ, I., ed.). Praha: Fragment, 2002. 255 s. ISBN 80-7200-673-8.
4. ČEŇKOVÁ, J. a kol. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. 171 s. ISBN 80-7367-095-X.
5. ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek*. Praha: Albatros, 1990. 187 s. ISBN 80-00-00060-1.
6. KOUTSKÝ, J. *Didaktika hudební výchovy na I. stupni*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008, 163 s. ISBN 978-80.7372-372-9.
7. KUBECOVÁ, M., SLAVÍKOVÁ, M., PEHELOVÁ, M., RŮŽIČKOVÁ, V., VÁŇOVÁ, H. *Rozvíjíme hudební dovednosti dětí*. Praha: Raabe, 2019. 142 s. ISBN 978-80-7496-332-2.
8. MOCNÁ, D. heslo Pohádka. In: *Encyklopedie literárních žánrů*. (MOCNÁ, D. a PETERKA, J., eds.). Praha: Paseka, 2004. 699 s. ISBN 80-7185-669-X.
9. RAKOVÁ, M., ŠTÍPLOVÁ L., TICHÁ A.: *Zpíváme a nasloucháme hudbě*. Praha: Portál, 2009, 184 s. ISBN 978-80-262-1081-8.
10. ŠIMANOVSKÝ, Z.; TICHÁ, A. *Lidové písničky a hry s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 152 s. ISBN 80-7178-323-4.
11. ŠMAHELOVÁ, H. *Návraty a Proměny*. Praha: Albatros, 1989. 238 s. ISBN 13-864-89.
12. ŠVEJDOVÁ, H., SVOBODOVÁ, E. *Metody a techniky dramatické výchovy v MŠ*. Praha: PORTÁL, 2011. 168 s. ISBN 978-80-262-0020-8.
13. TOMAN, J. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, 1992. 98 s. ISBN 80-7040-055-2.

14. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.

Seznam použitých informačních zdrojů

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2021-01-07].

Dostupné na <file:///C:/Users/Uzivatel/Desktop/RVP%20PV%25leden%202018.pdf>.

<http://www.myty.info/view.php?cisloclanku=2007080002>

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Pohádka>

Seznam příloh

Pracovní listy:

Pracovní list č.1

Pracovní list č. 1

Cíl:

Spojení hudební činnosti s čtenářskou pregramotností. Celá aktivita je založena na principu ozvěny.

Zadání:

Nejdříve paní učitelka názorně předvede, jakým způsobem vytvoří zdrobněliny, aby obsahovaly 2 a 3 slabiky, zároveň vytleská počet slabik. Děti po ní opakují a jejich úkolem je dále vytvořit zdrobněliny dalších slov, příp. mohou vymyslet slova nová. Dále paní učitelka předzpívá trojici slov na danou melodii, zároveň tleská počet slabik. Děti opakují a následně se snaží spontánně zazpívat další slova, aby odpovídala určené melodii.

Pozn.: Pracovní list používá pouze paní učitelka.

Melodie:

hřib hříbek hříbeček myš myška myšička dar dárek dáreček

Jednoslabičné slovo	Dvouslabičné slovo	Tříslabičné slovo
hřib	hříbek	hříbeček
myš	myška	myšička
dar	dárek	dáreček
dort	dortík	dortíček
dům	domek	domeček
stůl	stolek	stoleček
květ	kvítek	kvíteček
prst	prstík	prstíček
les	lesík	lesíček

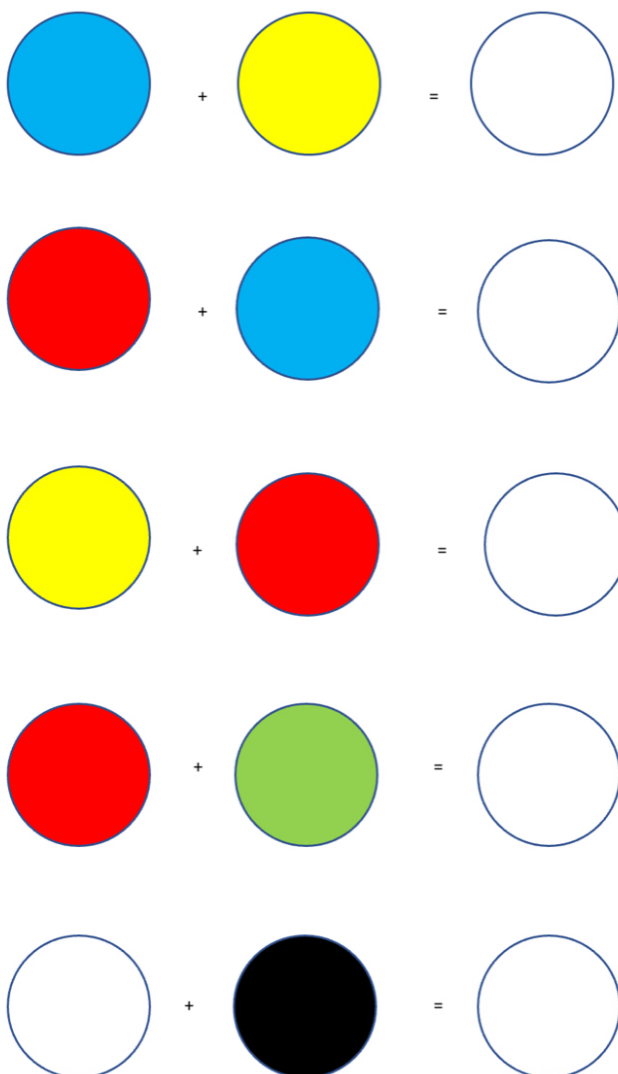
Pracovní list č.2

Pracovní list č. 2

Zadání:

Orientace v barvách

Úkolem děti je určit jaká barva vznikne, když se smíchá:

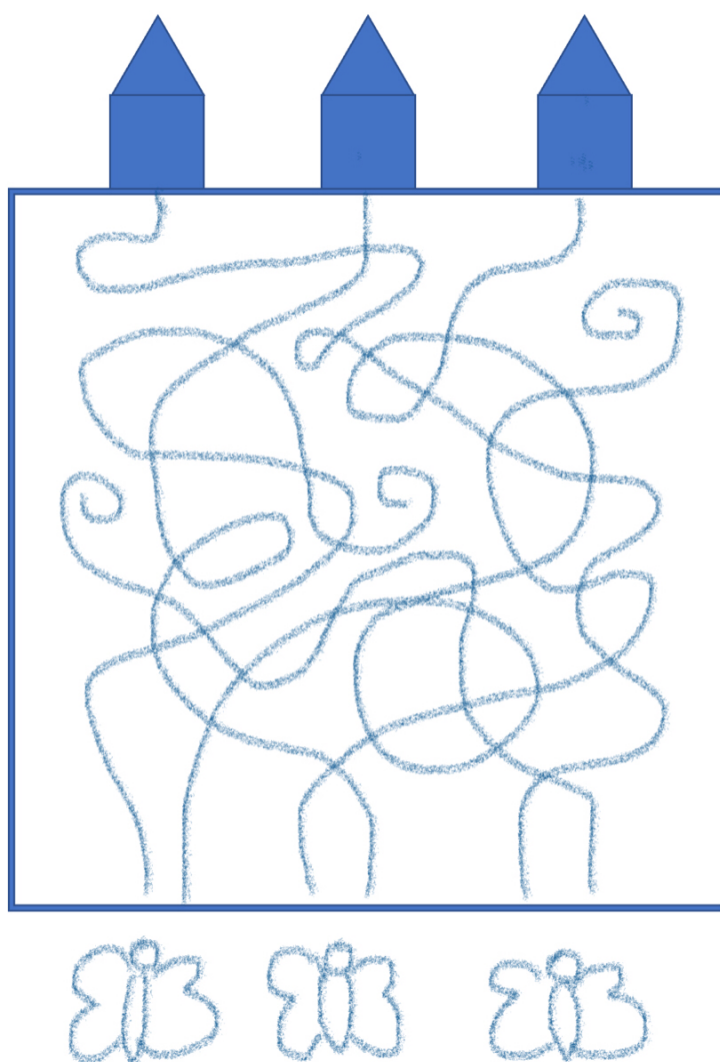
V případě, že děti neví, která barva má vzniknout, namíchají barvy vodovými nebo temperovými barvami.

Pracovní list č.3

Pracovní list č. 3

Zadání:

Úkol č.1 - každý motýlek má svůj domeček, ve kterém bydlí. Úkolem dětí je pomoci motýlkovi najít správnou cestu domů a barevně trasu označit.

Úkol č.2 - úkolem dětí je rozestavět po třídě překážky a určit startovní a cílovou stanici. Jedno vybrané dítě si zahraje na motýlka tuláka - zaváže si oči šátkem, kamarádi ho pomoci pokynů ROVNĚ! DOLEVA! DOPRAVA! STÁT! DOZADU! navádí tak, aby bezpečně dorazil do cíle.

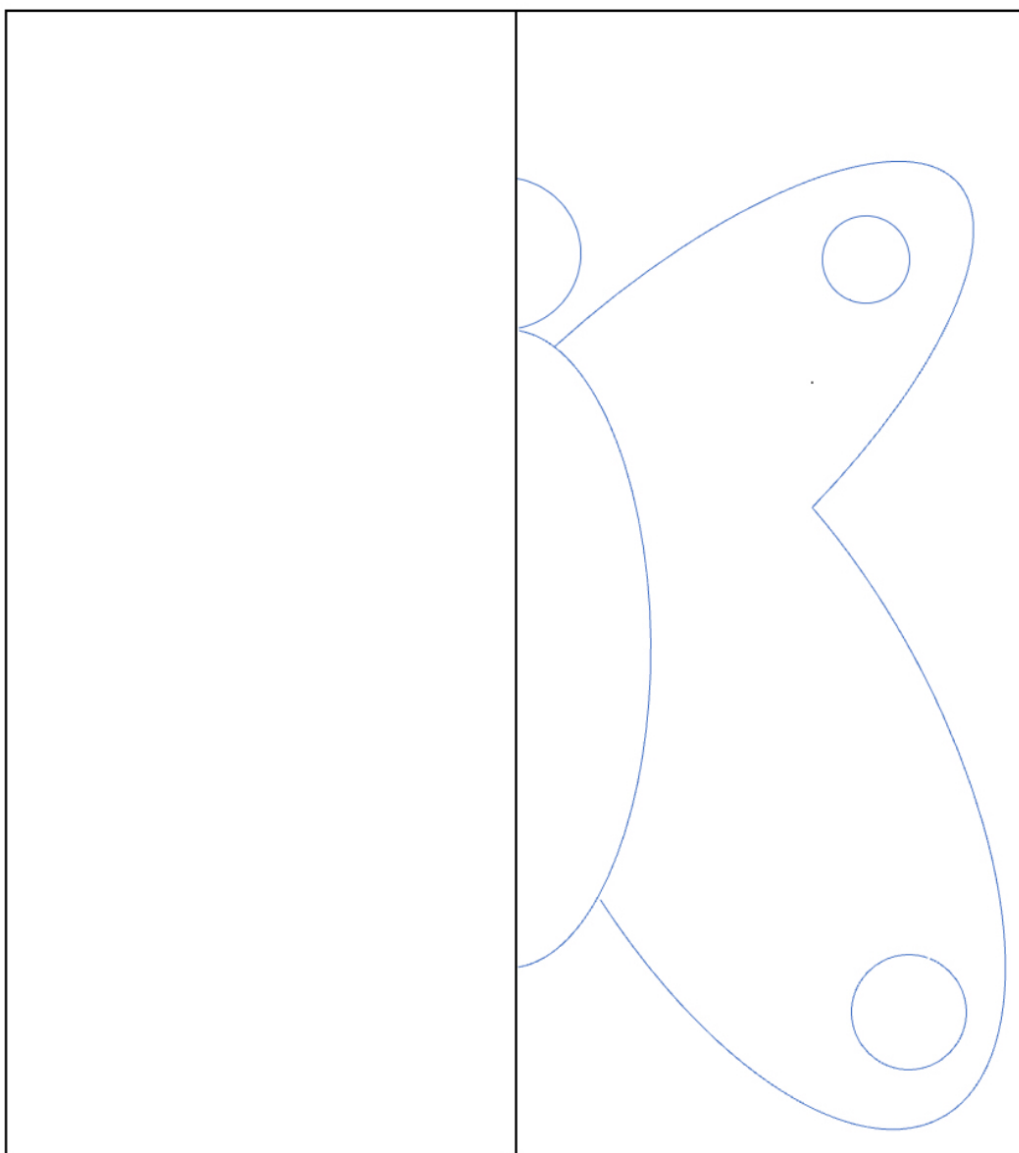
Pracovní list č.4

Pracovní list č. 4

Zadání:

Úkolem dětí je přeložit list v půli a vystříhnout podle čáry motýlka tak, aby měl obě křídla symetrická. Poté každý vymyslí svému motýlkovi jméno a pastelkami ho vybarví (může být jednobarevný i duhový).

Důležitá je práce s nůžkami - přesnost, symetrie.

Pracovní list č.5

Pracovní list č. 5

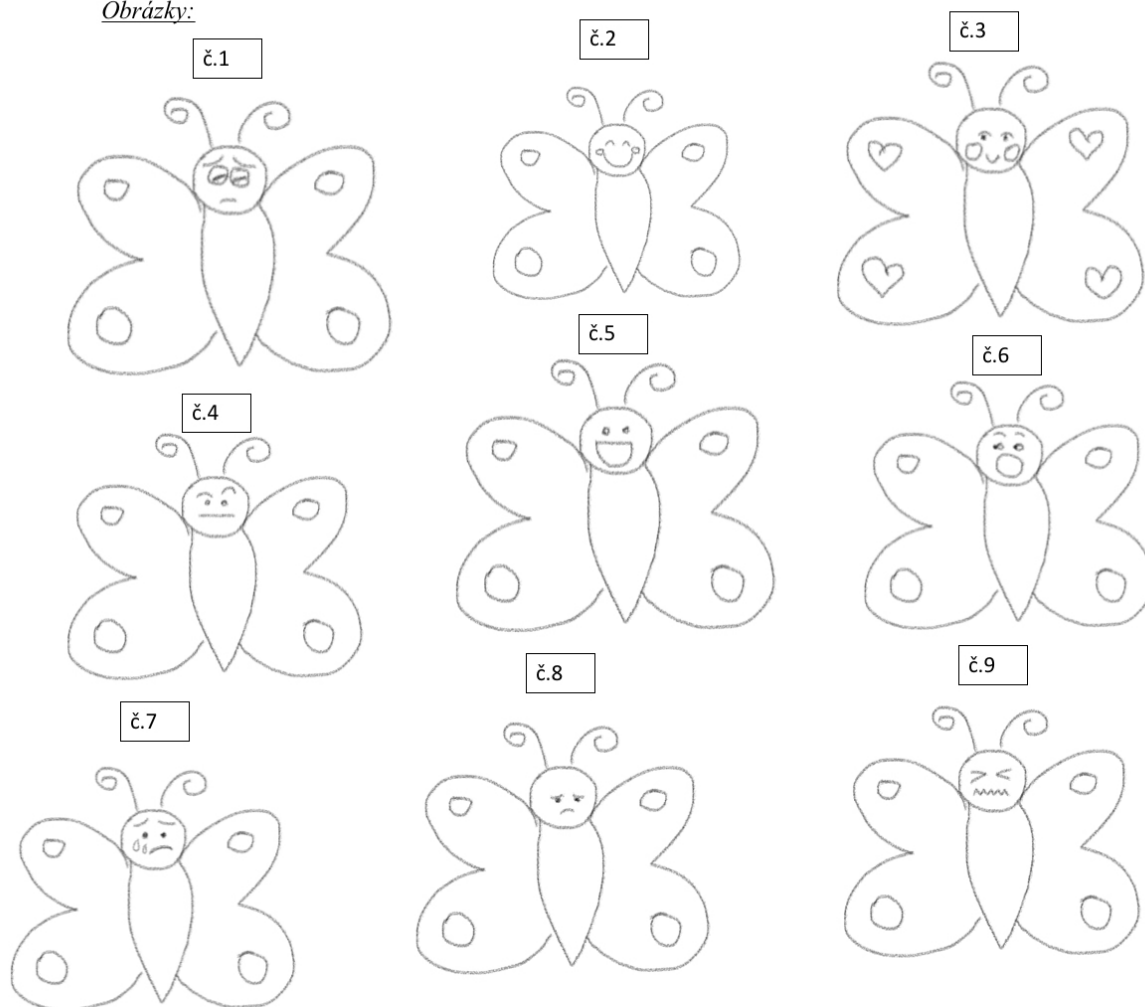
Zadání:

Úkolem dětí je přiřadit k jednotlivým obrázkům lidskou emoci. Paní učitelka dětem postupně předčítá slova z výběru a děti vybarví daného motýlka barvou, která je spojena s konkrétním slovem v nabídce. Poté se rozdělí do dvojic – jeden z nich vybere libovolnou emoci a předvádí ji (práce s mimikou, výrazem tváře), druhý ze dvojice hádá, následně si role vymění.

Nabídka slov:

ÚDIV **SMUTEK** **SPOKOJENOST** **ZAMILOVANOST** **HNĚV**
NEDŮVĚRA **ZOUFALSTVÍ** **RADOST** **STRACH**

Obrázky:

Správné řešení: č.1 – strach, č.2 – spokojenost, č.3 – zamilovanost, č.4 – nedůvěra, č.5 – radost, č.6 – údiv, č.7 – zoufalství, č.8 – smutek, č.9 – hněv

